

Inspiratiedocument 3D's

Handreikingen voor en voorbeelden van
rekenkameronderzoek

Definitief

OPGESTELD OP VERZOEK VAN:

Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies
(NVR)

DATUM

12 september 2017

OPGESTELD DOOR:

Drs. H.M. (Herbert) ter Beek MPM

VOOR INFORMATIE:

Bureau voor Economische Argumentatie

Adres: Stad van Cahen,
Muurhuizen 104
3811 EL Amersfoort
Telefoon: 06 - 430 35 116
E-mail: info@bea.nl
Website: www.bea.nl
KvK-nummer: 50690744

NEDERLANDSE VERENIGING VAN
REKENKAMERS & REKENKAMERCOMMISSIES

Inhoud

Voorwoord	1
Managementsamenvatting	2
1 Vraagstelling en uitwerking inspiratiedocument	7
1.1 Takenpakket per 1 januari 2015 aanzienlijk uitgebreid	7
1.2 Vraagstelling	7
2 Inhoudelijke accenten rekenkameronderzoek sociaal domein	8
2.1 Jeugdwet	8
2.2 Wmo	10
2.3 Participatiewet	11
3 Methodische aspecten van onderzoek naar sociaal domein	13
3.1 Jeugdwet	13
3.2 Wmo	14
3.3 Participatiewet	15
4 Rekenkamer Utrecht, “Hulp bij maatwerk”	17
4.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek.....	17
4.2 Onderzoeksmethodiek	17
4.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?	19
5 RKC Eindhoven, “Evaluatie WIJindhoven, wat WIJzer?”	20
5.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek.....	20
5.2 Onderzoeksmethodiek	21
5.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?	22
6 Rekenkamer Den Haag, “Over de drempel”	23
6.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek.....	23
6.2 Onderzoeksmethodiek	24
6.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?	25
7 RKC H’meer, “0-meting decentralisaties sociaal domein”	26
7.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek.....	26
7.2 Onderzoeksmethodiek	27
7.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?	28
8 Rekenkamer Amersfoort, “Doelstellingen, kansen & risico’s”	29
8.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek.....	29
8.2 Onderzoeksmethodiek	30

8.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	31
9	Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen, “Sturen op zorg”	32
9.1	Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek	32
9.2	Onderzoeksmethodiek	33
9.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	34
10	Rekenkamer Tilburg, “Zorgen om resultaat”	35
10.1	Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek	35
10.2	Onderzoeksmethodiek	36
10.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	37
11	Rekenkamer Lansingerland, “In de groei”	38
11.1	Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek	38
11.2	Onderzoeksmethodiek	39
11.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	40
12	RKC Schiedam-Vlaardingen, “Aan de slag?!”	41
12.1	Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek	41
12.2	Onderzoeksmethodiek	42
12.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	43
13	Rekenkamer Utrecht, “Werken naar vermogen”	44
13.1	Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek	44
13.2	Onderzoeksmethodiek	45
13.3	Waarom interessant voor bredere doelgroep?	45
14	Rekenkamer Utrecht, “Meten is weten”	46
15	RKC Stichtse Vecht, “Sociaal domein na de transitie”	47
16	RKC Zundert, “Van goed naar beter”	48
17	RKC Veenendaal, “Werk aan de winkel met re-integratie”	49
18	RKC Koggenland, “Monitoring van het jeugdbeleid”	50
	Bijlage I: beschouwde rekenkameronderzoeken	51

Voorwoord

Per 1 januari 2015 hebben de gemeenten in Nederland er belangrijke verantwoordelijkheden en taken bijgekregen als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein. De nieuwe verantwoordelijkheden vertegenwoordigen niet alleen een groot belang in maatschappelijk opzicht, omdat het grote groepen mensen raakt die zich op een of andere manier in een kwetsbare positie bevinden, maar ook een groot financieel belang.

Gemeenten hebben inmiddels ruim 2,5 jaar ervaring opgedaan met de nieuwe verantwoordelijkheden en de daaruit voortvloeiende taken. Zij hebben moeten investeren in de opbouw van voldoende expertise en capaciteit. Ook voor de lokale rekenkamers en rekenkamercommissies betekenen de decentralisaties een grote uitdaging. Ook zij moeten zich verdiepen in nieuwe beleidsvelden en zoeken naar passende manieren om te toetsen op de effectiviteit en doelmatigheid van beleid.

De Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) ziet het als een belangrijke taak de lokale leden daarbij te ondersteunen. In opdracht van de commissie Digitaal Kennisdelen heeft Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) geïnventariseerd welke ervaring lokale leden inmiddels hebben opgedaan met onderzoeken naar de nieuwe verantwoordelijkheden in het sociaal domein. BEA heeft vijftien onderzoeken beschouwd die sinds medio 2016 zijn verschenen. Het doel van de inventarisatie is het verzamelen van best practices. BEA heeft dit opgevat als aspecten van het rekenkameronderzoek, wat betreft inhoudelijke uitwerking of wat betreft proces, aanpak en ingezette onderzoeksinstrumenten, die de moeite van het verspreiden waard zijn omdat ze voor andere rekenkamers kunnen dienen als voorbeeld of als inspiratie.

Ten behoeve van het onderzoek heeft BEA gesproken met enkele vertegenwoordigers van rekenkamers en rekenkamercommissies die recent onderzoek in het sociaal domein hebben verricht. Graag danken wij de gesprekspartners voor het delen van hun ervaringen. Dank gaat eveneens uit naar Tineke van den Biggelaar en Nico op de Haak van de commissie Digitaal Kennisdelen en Caroline Loomans en Ingeborg Versprille van het bureau van de NVRR voor de prettige samenwerking bij de totstandkoming van de voorliggende rapportage. Hun betrokkenheid laat onverlet dat ondergetekende namens BEA volledig verantwoordelijk is voor de uitgevoerde inventarisatie en de daaruit voortvloeiende rapportage.

Amersfoort, 12 september 2017

Bureau voor Economische Argumentatie
namens deze

Herbert ter Beek
herbert.ter.beek@bea.nl

Managementsamenvatting

In opdracht van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVR) heeft Bureau voor Economische Argumentatie geïnventariseerd welke onderzoeken door lokale rekenkamers en rekenkamercommissies de afgelopen tijd zijn uitgevoerd naar het sociaal domein, specifiek gericht op taken die vanwege de decentralisaties recent zijn overgegaan naar gemeenten, en welke aspecten van deze onderzoeken de moeite waard zijn om breder te verspreiden.

BEA heeft vijftien in 2017 dan wel 2016 gepubliceerde onderzoeken beschouwd en geïnventariseerd welke aspecten met name interessant zijn om kennis van te nemen. Er is vanuit twee invalshoeken gezien wat interessant kan zijn:

- Inhoudelijke focus en in het onderzoek uitgewerkte aandachtspunten.
- Onderzoeksmethodiek (gekozen aanpak en ingezette onderzoeksinstrumenten).

Inhoudelijke focus en aandachtspunten

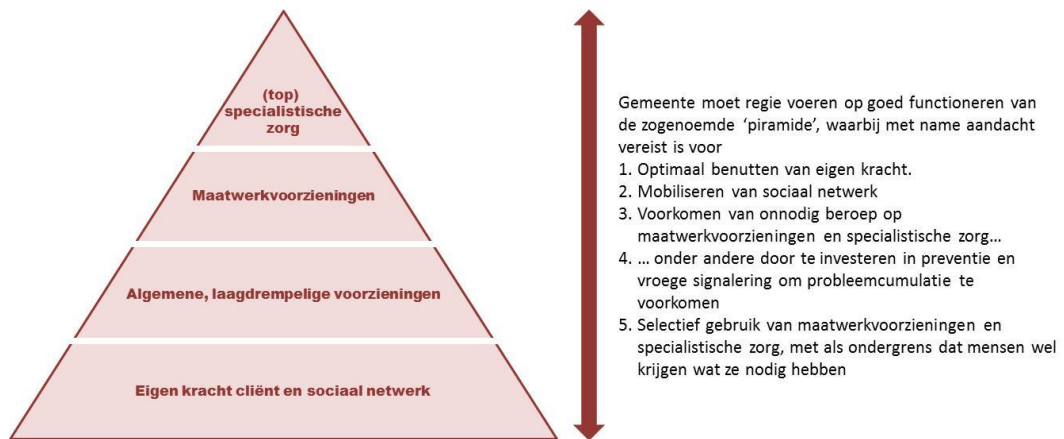
Wat betreft inhoudelijke focus en aandachtspunten in de onderzoeken valt op, dat de Participatiewet relatief beperkt onderzocht is. Alleen de RKC Schiedam-Vlaarding en Rekenkamer Utrecht hebben sinds medio 2016 gericht onderzoek gedaan naar deze decentralisatie. De interesse van rekenkamers en rekenkamercommissies is met name uitgegaan tot dusverre naar de Jeugdwet en vooral de Wmo.

Wat betreft inhoudelijke aspecten van het sinds medio 2016 uitgevoerde onderzoek valt het volgende op:

- Er is voornamelijk weinig inhoudelijk evaluatieonderzoek uitgevoerd, in de zin dat een poging is gedaan om een relatie te leggen tussen enerzijds beleidsinzet en anderzijds maatschappelijke effecten. De beschouwde onderzoeken bevatten nog geen analyses van of oordelen over de effectiviteit en doelmatigheid van gevoerd beleid.
- Een uitzondering hierop vormt het onderzoek van Rekenkamer Utrecht naar de hulp bij het huishouden in het kader van de Wmo 2015. Dit onderzoek levert mede op basis van een representatieve enquête onder cliënten, huisbezoeken, dossieronderzoek en een dagje 'meelopen' met het Wmo-loket oordelen een antwoord op de vraag of de hulp cliënten inderdaad in staat stelt te beschikken over een schoon en leefbaar huis.
- Enkele onderzoeken betreffen wel evaluaties, maar deze zijn vooral gericht op procesmatige aspecten van het beleid. Onder meer Rekenkamer Den Haag (voor de Wmo) en Rekenkamer Lansingerland (naar decentrale organisatie van toegang tot jeugdhulp).
- Andere evaluaties richten zich op de vraag of gemaakte keuzes ten aanzien van de uitvoering van beleid positief lijken uit te werken. Voorbeelden zijn de evaluatie van de uitvoeringsorganisatie WIJ Eindhoven door RKC Eindhoven en de evaluatie van de integrale uitvoeringsorganisatie Stroomopwaarts MSV van RKC Schiedam-Vlaarding.
- De belangrijkste reden dat in de regel nog geen 'echt', op de relatie tussen effecten en beleidsinzet gericht evaluatieonderzoek is uitgevoerd, is dat hiervoor veelal nog te weinig sturingsinformatie beschikbaar is. Veel onderzoek heeft mede om deze reden als focus het in beeld brengen van de wijze waarop de gemeente momenteel stuurt, op ba-

sis van welke sturingsinformatie en of deze informatie 'voldoende' is.

- Het beschikken over adequate sturingsinformatie is één van de 'succesvoorwaarden' voor beleid in het sociale domein. Specifiek onderzoek naar sturingsinformatie is onder meer verricht door de Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen, met een diepgaande inventarisatie van beleidsdoelen en daarop te baseren indicatoren, RKC Eindhoven en Rekenkamer Tilburg.
- Een meer algemene inventarisatie en analyse van de succesvoorwaarden voor effectief en doelmatig beleid in het sociaal domein is te vinden in het onderzoek van Rekenkamer Amersfoort. Het onderzoek brengt in beeld of er 'een goede weg is aangelegd' om de gestelde doelen in het sociaal domein ook daadwerkelijk te realiseren.
- Specifieke aandacht hierbij is uitgegaan naar de zogenaamde 'piramide', die vooral in het beleid gericht op de Wmo 2015 en de Jeugdwet van belang is:

- Naast Rekenkamer Amersfoort besteedt onder meer Rekenkamer Tilburg gericht aandacht aan het functioneren van deze piramide en hoe deze kan worden voorzien van adequate sturingsinformatie.
- Een aspect dat vooralsnog weinig aandacht lijkt te krijgen in rekenkameronderzoek in het sociaal domein, betreft het in beeld brengen van beschikbare budgetten en vervolgens de wijze waarop deze middelen worden aangewend. Een uitzondering hierop vormt het onderzoek van Rekenkamer Utrecht, in de vorm van een beleidsbeschrijving, naar de Participatiewet.

Mogelijkheden voor evaluatieonderzoek gericht op effectiviteit en doelmatigheid

Bijna drie jaar na de overdracht van verantwoordelijkheden en taken in het sociaal domein naar de gemeentelijke bestuurslaag is er nog weinig rekenkameronderzoek beschikbaar dat inzicht biedt in effectiviteit en doelmatigheid van beleid. Uitgevoerde rekenkameronderzoek heeft wel belangrijk bijgedragen aan het bevorderen van de voorwaarden voor het kunnen uitvoeren van dergelijk onderzoek, met name door zelf energie te steken in het vertalen van beleidsdoelen naar toetsbare indicatoren of door het vraagstuk van sturing en het gebrek aan bruikbare sturingsinformatie op de gemeentelijke agenda te plaatsen.

Wat tot dusver nog lastig is gebleken, is het benoemen van de nagestreefde maatschappelijke effecten en daarop te baseren beleidsdoelen en deze uit te werken naar operationele doelen en relevante beleidsindicatoren. De ervaringen in Nijmegen, Utrecht, Tilburg en Amersfoort laten echter zien dat het zeker mogelijk is om voor de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet een beperkt aantal kerndoelen te formuleren en deze te voorzien van passende beleidsindicatoren.

Sturing in het sociaal domein, door de bomen het bos blijven zien

Veel rekenkamers en rekenkamercommissies constateren dat er door de gemeente veel en vaak ook in de tijd veranderende doelen, randvoorwaarden en uitgangspunten worden geformuleerd. Dit bemoeilijkt effectieve sturing. Wat betreft inhoudelijke doelen kan een groot deel van de gemeentelijke ambities worden gevat in een drietal (clusters van) doelen:

- *'Piramide'*, inwoners krijgen zorg als ze het nodig hebben, niet meer en ook niet minder dan nodig. Dit betekent concreet dat de 'piramide' goed functioneert.
- *Cliëntperspectief*, de cliënten worden naar behoren bediend, zowel inhoudelijk als wat betreft wettelijke termijnen en voorschriften en algemene aan dienstverlening te stellen eisen.
- *Financieel perspectief*, de gemeente voert de taken doelmatig uit en binnen budget (tenzij expliciet besloten is dat een taak meer mag kosten) en heeft inzicht in de mate waarin uitgaven investeringen zijn die zichzelf later geheel of deels terugverdienen.

In aanvulling hierop zijn er specifieke, nader uit te werken beleidsdoelen voor Participatiewet (effectievere re-integratie, alle capaciteiten benutten), Wmo 2015 (betere maatschappelijke ondersteuning) en Jeugdwet (betere jeugdhulp), die allen kunnen worden gevangen onder de noemer *"meer participeren op een bij voorkeur zo normaal mogelijke manier"*:

Meer participeren op een zo 'normaal mogelijke manier'

	Participatiewet Effectievere re-integratie, alle capaciteiten benutten	Wmo 2015 Betere maatschappelijke ondersteuning	Jeugdwet Betere jeugdhulp
'Piramide' functioneert <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren eigen kracht • Mobiliseren sociale netwerk • Preventie is succesvol • Verschuiving zware naar lichte zorg • Wie zorg nodig heeft, krijgt deze 			
Perspectief cliënt <ul style="list-style-type: none"> • Toegang goed georganiseerd • Zelfstandigheid wordt vergroot • Problemen worden opgelost • Cliënt is tevreden over aanbod • Cliënt is tevreden over bediening 			
Perspectief financiën <ul style="list-style-type: none"> • Doelmatige uitvoering • Geen budgetoverschrijding • Zicht op maatschappelijke inverdieneffecten 			

De sturing op inhoudelijke doelen kan worden gecompleteerd met sturing op procesmatige doelen, zodanig dat bijvoorbeeld in beeld is of de benodigde veranderingen in de wijze van werken (de transformatie) voldoende van de grond komen.

Methodische aspecten van onderzoek in het sociaal domein

De analyse van de methodiek van de recent uitgevoerde rekenkameronderzoeken in het sociaal domein levert op dat een zekere mate van focus in het onderzoek, door inperking van de scope van het onderzoek, doorgaans ten goede komt aan de diepgang van het onderzoek. De afweging tussen ‘breed maar minder diepgaand’ en ‘diepgaand maar smal’ moet per geval gemaakt worden.

Een tweede constatering is dat door de inzet van een mix van onderzoeksinstrumenten de ‘hardheid’ van de onderzoeksresultaten doorgaans toeneemt. Onder andere de onderzoeken van Rekenkamer Den Haag naar toegang tot maatwerkvoorzieningen en Rekenkamer Utrecht naar de hulp bij het huishouden zijn gebaseerd op een diversiteit aan onderzoeksinstrumenten, zoals een representatieve enquête onder cliënten, huisbezoeken bij cliënten, dossieronderzoek, dagje meelopen met het Wmo-loket naast reguliere deskresearch en interviews met betrokkenen. De zo verkregen hardheid van bevindingen en aanbevelingen maakt de kans groter dat zij ook daadwerkelijk impact hebben in de lokale politiek-bestuurlijke arena.

Voor het onderzoek van de Rekenkamer Den Haag komt hier bij dat het normenkader voor een belangrijk deel rechtstreeks is afgeleid van wettelijke bepalingen. In het algemeen is voor de scherpte van het onderzoek bevorderlijk dat vraagstelling en daarop te baseren normenkader ook scherp geformuleerd zijn. Deze scherpte kan worden verkregen door de vraagstelling van het onderzoek nauw te laten aansluiten bij de ambities die de gemeente zelf zegt te hebben en de doelen die zij aangeeft na te streven. Een dergelijke gerichte vraagstelling levert scherper onderzoek op dan onderzoek dat gericht is op, bijvoorbeeld, het “in beeld brengen van de stand van zaken”.

Tot slot: wat maakt de beschouwde onderzoeken met name interessant?

Per beschouwd onderzoek is één aspect benoemd dat kan worden gezien als innovatief of dat anderszins de moeite waard is om kennis van te nemen door een bredere groep van geïnteresseerden in rekenkameronderzoek in het sociaal domein:

Rekenkameronderzoek	Wat maakt het onderzoek in het bijzonder interessant?
1. Rekenkamer Utrecht, “Hulp bij maatwerk” (september 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Gedegen evaluatie van nieuw beleid voor hulp bij huishouden op basis van een mix aan onderzoeksinstrumenten, waaronder enquête, dossieronderzoek, huisbezoeken enzovoort.
2. RKC Eindhoven, Evaluatie WIJ-	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie van nieuwe integrale uitvoeringsorganisatie,

eindhoven”(november 2016)	met als innovatief element in de aanpak twee zgn. ‘thermometers’, om in beeld te brengen hoe een en ander uitpakt in twee wijken.
3. Rekenkamer Den Haag, “Over de drempel” (februari 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Gedegen evaluatie van toegang tot maatwerkvoorzieningen voornamelijk aan de hand van in de wet geformuleerde eisen.
4. RKC Haarlemmermeer, O-meting decentralisaties sociaal domein” (september 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Systeemcheck op het sociaal domein, met name gericht op de vraag of de beoogde transformatie c.q. andere manier van werken in de steigers staat.
5. Rekenkamer Amersfoort, “Doelstellingen, kansen & risico’s” (augustus 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Systematische waardering van de vraag of de gemeente op de goede weg is om de doelen in het sociaal domein te realiseren, met specifiek veel aandacht voor het functioneren van de ‘piramide’.
6. Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen, “Sturen op zorg” (april 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreide beschouwing van de gestelde doelen op gebied van Wmo en Jeugdwet en de wijze waarop deze zijn uitgewerkt naar toetsbare indicatoren. D.m.v. www.lokalezorgmeter.nl wordt dit inzichtelijk gemaakt.
7. Rekenkamer Tilburg, “Zorgen om resultaat” (juni 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgebreide analyse van de werking van de ‘piramide’ in de praktijk en hoe beleid is uitgewerkt in inkoopcontracten.
8. Rekenkamer Lansingerland, “In de groei” (februari 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie van een gedecentraliseerd model van toegang tot jeugdhulp met aandacht voor preventief jeugdhulpbeleid en de vraag wat adequate ‘toegang’ is.
9. RKC Schiedam-Vlaardingen, “Aan de slag?!” (maart 2016)	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie van een nieuw opgezette Gemeenschappelijke Regeling van drie gemeenten gericht op uitvoering van de Participatiewet en taken op het gebied van inkomensvoorziening.
10. Rekenkamer Utrecht, “Werken naar vermogen” (februari 2017)	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek bevat een uitgebreide beschrijving van landelijk en lokaal beleid en hoe dit is vertaald naar middelen, activiteiten en prestaties. Het rapport laat ook zien hoe middelen zijn aangewend.

In aanvulling op deze onderzoeken, die uitgebreid zijn uitgewerkt op de inhoudelijke en onderzoekmatige aspecten die interessant (kunnen) zijn voor een bredere doelgroep, zijn er nog vijf onderzoeken globaler beschouwd. Het gaat om onderzoeken van Rekenkamer Utrecht (naar sturingsinformatie), RKC Stichtse Vecht (ligt gemeente op koers met transitie?), RKC Zundert (ervaringen van zorgbehoevenden met Wmo na de decentralisatie), RKC Veenendaal (re-integratiebeleid) en RKC Koggenland (monitoring en evaluatie van het jeugdbeleid).

1 Vraagstelling en uitwerking inspiratiedocument

1.1 Takenpakket per 1 januari 2015 aanzienlijk uitgebreid

Fors meer taken erbij... Per 1 januari 2015 is het takenpakket van gemeenten fors uitgebreid als gevolg van een aantal grote decentralisaties in het sociaal domein. Het betreft uitbreiding van de Wmo met taken die voorheen behoorden tot het domein van de AWBZ, een uitbreiding van het takenpakket van gemeenten op het terrein van Werk en Inkomen als gevolg van de Participatiewet en de overdracht van uiteenlopende taken op het terrein van jeugdhulp als gevolg van de invoering van de Jeugdwet.

Voor lokale rekenkamers en rekenkamercommissies betekent een en ander ook een belangrijke uitbreiding van hun taken. Waar raadsleden en bestuurders van gemeenten nieuwe kennis moeten opbouwen, geldt dit ook voor leden van rekenkamers en rekenkamercommissies.

Kennis delen & inspireren De commissie Digitaal Kennisdelen van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) ziet het als één van haar opdrachten om de lokale leden te ondersteunen bij het ontwikkelen van kennis van nieuwe taakvelden. Door uitwisseling en verspreiding van uitgevoerd onderzoek en daarmee opgedane ervaringen, kunnen leden van rekenkamers en rekenkamercommissies zich sneller inwerken in een (voor hun) nieuw beleidsterrein. Het kan ook helpen voorkomen dat lokale leden onnodig veel tijd en energie verspillen in het zelf ontsluiten van de inmiddels door andere rekenkamers en rekenkamercommissies opgedane onderzoekservaring in het sociaal domein.

1.2 Vraagstelling

Vanuit deze taakopvatting heeft de commissie Digitaal Kennisdelen van de NVRR Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) opdracht gegeven te inventariseren welke ervaringen lokale rekenkamers en rekenkamercommissies inmiddels hebben met onderzoek in en naar het sociaal domein en met name te inventariseren welke opgedane ervaringen de moeite waard zijn om in bredere kring te verspreiden.

Als 'norm' voor verspreiding wordt hierbij gehanteerd of het onderzoek, dan wel specifieke aspecten van het onderzoek, interessant kan zijn voor collega-leden van lokale rekenkamers en rekenkamercommissies.

2 Inhoudelijke accenten rekenkameronderzoek sociaal domein

2.1 Jeugdwet

Sinds medio 2016 is er in ieder geval door vijf lokale rekenkamers of rekenkamercommissies onderzoek gedaan naar de Jeugdwet. De inhoudelijke aandachtspunten die centraal staan, lopen uiteen, en hetzelfde geldt voor het type onderzoek.

Nog vroeg voor evaluatie? Van de vijf uitgevoerde onderzoeken kunnen er twee worden aangemerkt als evaluatieonderzoek. Het onderzoek van RKC Eindhoven naar de nieuwe integrale uitvoeringsorganisatie WIJ Eindhoven is gericht op het in beeld brengen van de stand van zaken wat betreft enerzijds doelen en anderzijds uitvoering en effecten. Ook de waardering van inwoners en samenwerkingspartners is in beeld gebracht. Het onderzoek van de Rekenkamer Lansingerland stelt de toegang tot de jeugdhulp centraal en is met name gericht op de vraag of het decentrale uitvoeringsmodel in deze gemeente 'adequaat' functioneert.

... investeren in stuurinformatie Het onderzoek van Rekenkamer Lansingerland richt zich onder meer op de vraag welke resultaten worden behaald met de gekozen toegangsroute tot jeugdhulp en de gekozen invulling van het preventief jeugdhulpbeleid. Geconcludeerd wordt dat de gemeente voorsnog over te weinig inzicht beschikt in relevante ontwikkelingen (met name ontwikkeling en samenstelling van de vraag naar jeugdhulp en de omvang en kwaliteit van de verstrekte jeugdhulp). Het is nodig nog meer te informeren in sturingsinformatie.

De meeste onderzoeken kijken nog niet terug op de effecten van de nieuwe wet en de daaromtrent gemaakte keuzes van gemeenten. Diverse onderzoeken richten zich op de succesvoorwaarden voor effectief beleid en op de kwaliteit van de sturingsinformatie:

	Focus Jeugdwet	Beleidsbeschrijving	Sturingsinformatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succesvoorwaarden	Clïëntperspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Eindhoven	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Haarlemmermeer	●	○	○	●	○	●	○	●	○
Amersfoort	●	○	○	○	○	●	○	○	○
Nijmegen	●	○	●	○	○	○	○	○	○
Lansingerland	●	●	○	○	●	○	○	○	○

Succesfactoren in beeld Met name het onderzoek van de Rekenkamer Amersfoort bevat een gestructureerde en systematische uitwerking van de aan de uitvoering van de Jeugdwet (en daarnaast ook de Wmo 2015 en de Participatiewet) te stellen succesvoorwaarden. Centraal staat de vraag welke doelen Amersfoort nastreeft en welke kansen en welke risico's er zijn die van invloed zijn op het bereiken van deze doelen. Een belangrijke onderzoeksvraag is of er "een goede weg is aangelegd om deze doelen te realiseren". Het onderzoek werkt voor zowel Jeugdwet als Wmo 2015 en Participatiewet op analytische wijze uit welke doelen er zijn (strategisch, tactisch en operationeel) en of de gemeente met de gemaakte keuzes op beleidsinhoudelijk en organisatorisch vlak naar verwachting bijdraagt aan realisatie van deze doelen. Ook knelpunten worden helder geschetst.

Transformatie in de steigers? Ook het onderzoek van de RKC Haarlemmermeer stelt de succesvoorwaarden voor het behalen van de beleidsdoelen in het sociaal domein centraal. Gefocust wordt op de noodzakelijke andere wijze van werken (i.c. de transformatie) en in welke mate deze andere wijze van werken al van de grond komt. RKC Haarlemmermeer heeft over de gehele breedte van de nieuwe taken in het sociaal domein een nulmeting uitgevoerd naar de vraag of de beoogde andere wijze van werken al voldoende in de steigers staat. Zij heeft dit gedaan met een eerder in opdracht van de NVR ontwikkelde benadering van de decentralisaties in het sociaal domein waarbij achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- De door de gemeente nagestreefde doelen.
- De door het beleid geraakte doelgroepen.
- De door de gemeente te maken keuzes.
- De impact op de financiën van de gemeente.
- De aansturing van het dossier door de gemeenteraad.

Deze benadering blijkt in de praktijk goed toepasbaar. Een belangrijke succesfactor voor het realiseren van de gestelde doelen blijkt de 'instructie' van de in te zetten professionals, zowel binnen de eigen gemeente als vanuit externe partners. In het onderzoek heeft RKC Haarlemmermeer een groot accent gelegd op (ook groeps-) gesprekken met deze professionals om goed te kunnen toetsen of op papier vastgelegde ambities over 'anders werken' ook op de werkvloer zichtbaar zijn.

Een belangrijke succesfactor is verder de beschikbaarheid over sturingsinformatie. Met name het onderzoek van de Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen (GRN) besteedt hier diepgaand aandacht aan. De ambities, beleidsdoelen, uitgangspunten en randvoorwaarden tellen op tot meer dan 150, met als gevolg van betrokkenen 'door de bomen het bos niet meer zien'. Het onderzoek heeft uiteindelijk als resultaat gehad dat het College een achttal 'kerndoelen' benoemde. GRN heeft deze kerndoelen getoetst op de mate waarin deze uitgewerkt zijn c.q. kunnen worden naar toetsbare indicatoren. Voor veel doelen gold dat de uitwerking nog mager was, waarna GRN deze handschoen deels zelf heeft opgepakt door de acht kerndoelen nader uit te werken naar operationele doelstellingen die zich in beginsel wel lenen voor toetsing aan de hand van beschikbare sturingsinformatie.

2.2 Wmo

In het sociaal domein is de Wmo 2015 het meest populair als onderzoeksobject voor lokale rekenkamer(commissie)s. In het afgelopen jaar hebben zeven leden van de NVR onderzoek verricht naar deze decentralisatie. Sturingsinformatie en cliëntperspectief zijn aspecten die door drie of meer rekenkamer(commissie)s zijn onderzocht:

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Cliënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Eindhoven	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Haarlemmermeer	●	○	○	●	○	●	○	●	○
Amersfoort	●	○	○	○	○	●	○	○	○
Nijmegen	●	○	●	○	○	○	○	○	○
Den Haag	●	●	○	○	●	○	●	○	○
Tilburg	●	●	●	○	○	○	○	○	○
Utrecht	●	●	○	○	●	○	●	○	●

Nauwelijks effectevaluatie Ook ten aanzien van de nieuwe verantwoordelijkheden en taken op het vlak van de Wmo zijn er weinig rekenkamer(commissie)s die een echt evaluatieonderzoek hebben uitgevoerd. Een uitzondering betreft het onderzoek van Rekenkamer Den Haag naar de toegang tot de Wmo en dan met name de vraag of aan de aan de toegang tot de maatwerkvoorzieningen gestelde wettelijke (en beleidsmatige) eisen is voldaan. De meeste wettelijke eisen, vastgelegd in de Wmo 2015 zelf, hebben het karakter van procesvereisten. Ook het onderzoek van Rekenkamer Den Haag is daarmee niet echt een 'effect-evaluatie' maar vooral een procesevaluatie.

Cliënt-perspectief Het rapport van Rekenkamer Den Haag bevat uitgebreide en goed toegankelijke beschrijvingen van de huidige situatie wat betreft beleid en uitvoering van de toegang tot de Wmo-voorzieningen. Het onderzoek van Rekenkamer Den Haag is ook interessant voor derden die geïnteresseerd zijn in hoe burgers en daarbinnen cliënten de toegang tot de zorg ervaren en hoe dit op gedegen wijze in beeld gebracht kan worden met behulp van

een grootschalige enquête en een onderzoek naar toegankelijkheid en gebruiksgemak van website en relevante digitale formulieren. Ook RKC Eindhoven en Rekenkamer Utrecht besteden veel aandacht aan het cliëntperspectief waarbij Rekenkamer Utrecht net als Rekenkamer Den Haag een grootschalige enquête onder cliënten liet uitvoeren om beter in beeld te krijgen hoe de nieuwe wet in de praktijk uitwerkt voor direct betrokkenen.

Wat betreft een analyse van sturingsinformatie en de vraag hoe de gemeenteraad het dossier aanstuurt, kan worden verwezen naar onderzoeken door de Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen, Rekenkamer Tilburg en RKC Eindhoven.

Verschuiving Met name Rekenkamer Tilburg en Rekenkamer Amersfoort bieden een gedegen analyse zwaar naar licht van de wijze waarop de gemeente stuurt op de zogenoemde 'piramide' c.q. de toegang tot zorg en de vraag wie precies welke vorm van zorg krijgt. Van belang is daarbij vooral of de beleidsmatig gewenste preventie en grote 'afvang' van problemen door middel van eigen kracht en sociaal netwerk van de grond komt en of de beoogde verschuiving van zware en dus duurdere zorg (specialistische zorg of zorg via een maatwerkvoorziening) naar algemene voorzieningen die meer laagdrempelig zijn en dus goedkoper, inmiddels zichtbaar is.

2.3 Participatiewet

Relatief weinig rekenkamer(commissie)s besteden aandacht aan de Participatiewet. Naast RKC Haarlemmermeer, Rekenkamer Amersfoort en RKC Eindhoven, die een integraal onderzoek naar de 3D's uitvoerden, hebben in het afgelopen jaar alleen Rekenkamer Utrecht en RKC Schiedam-Vlaardingen onderzoek uitgevoerd naar de Participatiewet.

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Cliënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Haarlemmermeer	●	○	○	●	○	●	○	●	○
Amersfoort	●	○	○	○	○	●	○	○	○
Eindhoven	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Utrecht	●	●	●	○	○	○	○	○	●
Schiedam-Vlaardingen	●	○	●	○	●	○	○	○	○

Het onderzoek van Rekenkamer Utrecht is een beleidsbeschrijving zonder 'normatief kader'; het onderzoek van RKC Vlissingen richt zich op de organisatie Stroomopwaarts MSV,

die voor beide gemeenten en Maassluis veel taken uitvoert op het gebied van de Participatiewet.

- Investeren in sturing
- Aandacht voor sturingsinformatie is er met name in de onderzoeken van Rekenkamer Utrecht, RKC Eindhoven en RKC Schiedam-Vlaardingen. In alle drie deze onderzoek wordt geconcludeerd dat de sturingsinformatie nog verder uitgewerkt moet worden. RKC Eindhoven concludeert om deze reden, i.c. het ontbreken van adequate sturingsinformatie, dat de hoofdvraag over de stand van zaken wat betreft realisatie van gestelde doelen nog niet kan worden beantwoord. Ook RKC Schiedam-Vlaardingen concludeert dat er nog geen effecten vastgesteld kunnen worden en dat eerst geïnvesteerd moet worden in verbetering van de monitoring en de daarbij te hanteren indicatoren.
- Succesvoorwaarden
- In met name de onderzoeken van RKC Haarlemmermeer en Rekenkamer Amersfoort staan de succesvoorwaarden centraal voor het realiseren van de doelen van de Participatiewet. Rekenkamer Amersfoort baseert deze succesvoorwaarden op een inzichtelijke analyse van de sterkten en zwakten van en de kansen en bedreigingen voor de gemeente bij het uitvoeren van de Participatiewet. RKC Haarlemmermeer focust vooral op de benodigde 'andere manier van werken' en geeft daardoor relatief veel aandacht aan de rol van de professional in de uitvoering.

3 Methodische aspecten van onderzoek naar sociaal domein

De beschouwde rekenkameronderzoeken hebben een grote diversiteit aan onderzoeksinstrumenten toegepast, met in aanvulling op de standaard deskresearch en interviews bijvoorbeeld ook enquêtes onder zowel doelgroepen als betrokken professionals. Voor een enkel onderzoek hebben onderzoekers een dag (deel) meegelopen met professionals om te zien hoe beleid in de praktijk uitpakt. Andere rekenkamers plegen uitgebreid dossieronderzoek of hebben huisbezoeken met cliënten georganiseerd om in beeld te krijgen welke gevolgen zij ondervinden van gemaakte keuzes.

Navolgend wordt in kort bestek geschetst welke onderzoeksmethodieken gehanteerd zijn, geclusterd naar onderzoek gericht op respectievelijk Jeugdwet, Wmo en Participatiewet, en welke methodische aspecten mogelijk interessant kunnen zijn voor een bredere doelgroep van geïnteresseerden.

3.1 Jeugdwet

In het meeste rekenkameronderzoek naar de Jeugdwet staat het functioneren van de 'piramide' centraal. Met name gaat het om de vraag of er al een beweging zichtbaar is naar meer uitgaan en benutten van eigen kracht en sociaal netwerk van cliënten en meer aandacht voor preventie en vroege signalering en of de toegang tot hulp goed geregeld is. Onder meer Rekenkamer Lansingerland heeft in het normenkader de aan dit beleid te stellen eisen overzichtelijk en toetsbaar uitgewerkt.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Eindhoven	○	○	○	●	●	○	○	○	○
Haarlemmermeer	○	●	●	○	○	○	○	○	●
Amersfoort	○	●	●	●	●	●	○	○	●
Nijmegen	○	●	●	●	●	○	○	○	○
Lansingerland	●	●	●	○	○	●	○	○	●

Diverse rekenkamers en rekenkamercommissies hebben ook veel energie gestoken in het inventariseren van beleidsdoelen en het uitwerken daarvan naar toetsbare indicatoren. De

Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen heeft op dit vlak voor zowel Jeugdwet als Wmo een zeer uitgebreide en diepgravende inventarisatie uitgevoerd.

Opvallend is dat in geen van de beschouwde onderzoeken een poging wordt gedaan om nauwkeurig in beeld te brengen hoe het beschikbare budget nu precies wordt aangewend. Een dergelijke exercitie is voor een oordeel over doelmatigheid van beleid een voorwaarde. Wel hebben met name de Rekenkamer Amersfoort en Rekenkamer Lansingerland veel aandacht besteed aan het verbinden van gesignaleerde maatschappelijke effecten aan gemaakte beleidskeuzes. In beide gevallen is geen evaluatie van gevoerd beleid uitgevoerd, maar is wel een poging gedaan om te komen tot inzicht in causale relaties tussen waargenomen effecten en de gepleegde beleidsinzet.

3.2 Wmo

Bij de op de Wmo gerichte onderzoeken valt het onderzoek van Rekenkamer Den Haag op in die zin dat de in het normenkader opgenomen eisen aan beleid en uitvoering voor een belangrijk deel rechtstreeks voortvloeien uit de wet. Dit heeft bijgedragen aan de impact van het onderzoek (niet voldoen aan de wet is van een andere orde dan niet volledig in lijn met eigen beleid acteren).

In diverse onderzoeken krijgt verder het goed in beeld krijgen van beleidsdoelen en de vertaling daarvan naar concrete beleidstargets (indicatoren) veel aandacht:

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Eindhoven	○	○	○	●	●	○	○	○	○
Haarlemmermeer	○	●	●	○	○	○	○	○	●
Amersfoort	○	●	●	●	●	●	○	○	●
Nijmegen	○	●	●	●	●	○	○	○	○
Den Haag	●	●	●	○	●	●	○	●	○
Tilburg	●	●	●	●	○	○	○	○	○
Utrecht	●	●	●	○	○	○	○	●	○

De beschouwde onderzoeken bevatten doordachte vraagstellingen, met name aansluitend bij het goed in beeld krijgen van de beleidsdoelen op het vlak van eigen kracht en sociaal netwerk, preventie, toegang en doorverwijzing van lichte naar zware zorg c.q. het voorkomen van onnodig beroep op zware zorg. Van echte evaluaties is tot dusver nog geen sprake geweest, in die zin dat effectiviteit en doelmatigheid worden beoordeeld. De Rekenkamer Amersfoort en Rekenkamer Den Haag doen wel een poging om eerste maatschappelijke effecten te relateren aan de beleidsinzet van de gemeente.

Door de RKC Eindhoven is in het onderzoek naar de stand van zaken van de uitvoering van het beleid in het sociaal beleid in brede zin (gericht op Wmo, Jeugdwet en Participatiewet) een interessant instrument ingezet. In een tweetal beleidsmatig interessante wijken zijn zogenoemde ‘thermometers’ uitgevoerd. Door middel van telkens twee groeps gesprekken, met respectievelijk generalisten uit de zogenoemde WIJ-teams en met de samenwerkingspartners van de WIJ-teams, is een kwalitatieve inkleuring verkregen van hoe beleid in de praktijk uitwerkt in deze twee wijken.

3.3 Participatiewet

Van de beschouwde onderzoeken zijn er slechts twee exclusief gericht op de Participatiewet. Het onderzoek van Rekenkamer Utrecht betreft een objectieve beleidsbeschrijving. In het kader van deze beleidsbeschrijving heeft Rekenkamer Utrecht ook in beeld gebracht welk budget de gemeente beschikbaar heeft en op welke wijze dit budget wordt ingezet (“follow the money”). Het onderzoek focust daarnaast op het in beeld brengen van de beleidsdoelen en het beschrijven en beoordelen van de wijze waarop de gemeente deze doelen heeft uitgewerkt naar streefwaarden en prestatie-indicatoren.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	“Follow the money”	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Haarlemmermeer									
Amersfoort									
Eindhoven									
Utrecht									
Schiedam-Vlaardingen									

Het onderzoek van RKC Schiedam-Vlaardingen richt zich op de eerste effecten van de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie voor de Participatiewet van beide gemeenten en de gemeente Maassluis. Om een beeld te krijgen van deze effecten, is er ook een enquête uitgezet onder het lokale en regionale bedrijfsleven.

De onderzoeken van RKC Schiedam-Vlaardingen en RKC Eindhoven betreffen evaluaties, maar in beide gevallen is niet het Participatiebeleid in algemene zin onderwerp van onderzoek, maar de impact van een uitvoeringsorganisatie (respectievelijk de Gemeenschappelijke Regeling Stroomopwaarts MSV en WJ Eindhoven). Het ontbreekt tot dusver dus nog aan evaluatieonderzoek dat zich richt op nieuwe instrumenten in het kader van de Participatiewet, zoals onder meer de voorziening nieuw beschut en de garantiebanen. RKC Schiedam-Vlaardingen en RKC Eindhoven concludeerden op het moment van onderzoek dat er vooralsnog te weinig sturingsinformatie beschikbaar is om uitspraken te doen over effecten, effectiviteit en doelmatigheid van beleid. Rekenkamer Amersfoort en Rekenkamer Utrecht voeren ook geen 'echte' evaluatie uit, maar doen wel een poging om de beleidstheorie uiteen te rafelen waarop bepaalde keuzes gebaseerd zijn. Deze onderzoeken relateren op meer analytische wijze de beleidsinzet enerzijds aan (mogelijke) effecten van beleid anderzijds. Op deze wijze leggen beide rekenkamers wel een basis voor een mogelijke 'echte' beleidsevaluatie van de Participatiewet in de komende tijd.

4 Rekenkamer Utrecht, “Hulp bij maatwerk”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamer Utrecht
Uitvoering	Rekenkamer Utrecht
Titel	“Hulp bij maatwerk, een onderzoek naar de hulp bij het huishouden in het kader van de Wmo 2015”
Publicatiedatum	6 september 2016
Hoofdvraag	Hoe werkt het nieuwe beleid voor hulp bij het huishouden in de praktijk uit voor klanten en voor de financiën van de gemeente?

4.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

Gevolgen cliënt & financiën Het onderzoek “Hulp bij maatwerk” is gericht op de uitvoering van de Wmo 2015. Het onderzoek kent een duidelijke focus. Centraal staan de gevolgen voor cliënten van het nieuwe beleid en de door de gemeente doorgevoerde bezuinigingen op de hulp bij het huishouden. Belangrijke aanleiding voor het onderzoek is dat de gemeente Utrecht, net als veel andere gemeenten, het aantal uren huishoudelijke hulp dat wordt verstrekt heeft verlaagd. Een tweede focuspunt in het onderzoek betreft de financiën en dan met name de vraag of de doorgevoerde bezuiniging op het aantal uren hulp vanuit financieel perspectief nodig was. Mede door de duidelijke focus wordt de problematiek van de door cliënten ervaren problemen met hulp bij het huishouden diepgaand belicht.

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo	●	●	○	○	●	○	●	○	●
Jeugdwet	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Participatiewet	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Het onderzoek bevat (in hoofdstuk 2) een uitgebreide toelichting op het beleid op nationaal en lokaal niveau en de daarin sinds 2007 gemaakte keuzes op nationaal en lokaal niveau zijn chronologisch op een rij gezet in bijlage 6.

4.2 Onderzoeksmethodiek

Mix van instrumenten Rekenkamer Utrecht is er met het onderzoek goed in geslaagd om de hoofdvraag (hoe werkt het nieuwe beleid voor hulp bij het huishouden in de praktijk uit voor cliënt en financiën van de gemeente) te beantwoorden. Rekenkamer Utrecht heeft dit kunnen doen vanwege de inzet van een mix van onderzoeksinstrumenten, die samen het benodigde in-

zicht hebben opgeleverd:

- Grootschalige representatieve telefonische enquête door veldwerkbureau. Uit het totaal van 4.600 cliënten is een aselechte steekproef getrokken van 1.000 cliënten. uiteindelijke respons bedroeg 47 procent (467 personen).
- Huisbezoeken bij cliënten ter verdieping (40x).
- Analyse van gegevens over cliënten en financiën uit gemeentelijke en CAK-registraties.
- Opvragen informatie van gemeente over doelbereik en klanttevredenheid.
- Groepsinterviews met professionals van zorgaanbieders die direct contact hebben met cliënten.
- Meelopen Wmo-loket (2^e lijn telefoon, keukentafelgesprekken, telefonische intake).
- Daarnaast 'reguliere' deskresearch en interviews met betrokkenen.

Heldere
 antwoorden

Het door Rekenkamer Utrecht gehanteerde normenkader werkt de hoofdvraag op inzichtelijke wijze uit in operationele onderzoeksvragen, die allemaal van een antwoord (kunnen) worden voorzien. Het normenkader is overzichtelijk en inzichtelijk ingedeeld naar gebruik, informatievoorziening, klantervaringen, doelbereik, eigen kracht en kosten:

Norm	Aan voldaan? (compact)
De gemeente heeft inzicht in de omvang en de samenstelling van de gebruikersgroep en veranderingen daarin t.o.v. 2014	Ja, registratie bij W&I voorziet hier in.
De gemeente heeft inzicht in de soort hulp die gebruikers hebben gevraagd en gekregen.	Ja, idem.
De gebruikte informatiekanaalen sluiten aan bij de omvang en de samenstelling van de cliëntenpopulatie.	Deels, internet is vaak niet geschikt.
De instrumenten om de klanten te informeren worden adequaat ingezet	Deels, verbetering nodig bij kwetsbare klanten.
De gemeente verstrekt informatie die voor klanten duidelijk en toereikend is.	Deels, goede informatie over aanvraag en mogelijkheden voor bezwaar, geen informatie over soorten hulp en keuze.
Het resultaat van de hulp bij het huishouden is dat de klant beschikt over een schoon en leefbaar huis.	Deels, helft van de klanten heeft aan toegewezen hulp voldoende voor schoon en leefbaar huis.
Klanten en hun mantelzorgers zijn in staat tot het grotere beroep dat de gemeente doet op eigen kracht van klanten.	Nee, weggevallen uren worden niet gecompenseerd met 'eigen kracht'.
De gemeente heeft inzicht in beschikbaar budget en de geraamde en gerealiseerde baten en lasten van hulp bij het huishouden.	Deels, mede door tussentijdse veranderingen beperkt en vertraagd inzicht en beperkt in detail (soorten HbH ontbreekt).
De gemeente heeft de beoogde bezuiniging gerealiseerd	Ja, volledig; er is een aanzienlijk batig saldo ontstaan.

Mede door de gedegen feitenbasis en uitgebreide enquêtering van de doelgroep van cliën-

ten in combinatie met een 40-tal huisbezoeken bij cliënten voor verdieping van globale inzichten uit de telefonische enquête, is het onderzoeksrapport met aanbevelingen positief ontvangen in de gemeenteraad. Het onderzoek zelf is geen onderwerp van discussie geweest. De aanbevelingen zijn volledig overgenomen. Het rapport heeft op een actueel en politiek relevant onderwerp inzicht aangereikt en de basis gelegd voor onderbouwde besluitvorming.

Geen evaluatie, Het onderzoek is niet primair uitgevoerd als evaluatie maar om inzicht te verwerven in wel inzicht in dewijze waarop het gemeentelijk beleid in de praktijk uitwerkt op cliënten en op de effecten beleid gemeentefinanciën. Indirect kan het echter wel worden benut om te toetsen of beleidsdoelen worden gerealiseerd, onder meer of de hulp ertoe leidt dan wel eraan bijdraagt dat de cliënt over een schoon en leefbaar huis beschikt. Het onderzoek levert ook inzicht op in de mate waarin de financiële doelen op het vlak van hulp bij het huishouden zijn gerealiseerd.

Met de opzet van het normenkader heeft Rekenkamer Utrecht impliciet ook de beleidsdoelen van de gemeente geïnventariseerd en voorzien van een operationalisering.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Enquête doelgroepen	Enquête uitvoerenden
Wmo	●	●	●	○	○	○	○	●	○
Jeugdwet	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Participatiewet	○	○	○	○	○	○	○	○	○

4.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Utrecht interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Onderzoek is interessant voor rekenkamers en rekenkamercommissies die ook diepgaand inzicht willen ontwikkelen in organisatie en uitvoering van hulp bij huishouden in de Wmo, met name als zij geïnteresseerd zijn in het cliëntperspectief.
- Het normenkader is in beginsel ook toepasbaar in andere gemeenten en de daarin opgenomen onderzoeksvragen zijn goed te beantwoorden met de toegepaste mix van onderzoeksinstrumenten.

5 RKC Eindhoven, “Evaluatie WIJeindhoven, wat WIJzer?”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Eindhoven
Uitvoering	Verwey Jonkerinstituut
Titel	“Evaluatie WIJeindhoven, wat WIJzer?”
Publicatiedatum	November 2016
Hoofdvraag	Wat is de stand van zaken van de uitvoering van het Eindhovens beleid in het sociaal domein, hoe is de gemeenteraad geïnformeerd en hoe kan de raad desgewenst bijsturen?

5.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

Systeem-Innovatie... De gemeente Eindhoven heeft in haar beleid ten aanzien van de nieuwe taken in het sociaal domein gekozen voor een systeeminnovatie. Het betreft de oprichting per juni 2015 van de Stichting WIJeindhoven, die zich richt op het bieden van laagdrempelige hulp en ondersteuning op het gebied van zowel de Wmo als de Jeugdwet en sinds voorjaar 2016 ook de Participatiewet. Het doel van de stichting is bevorderen van ontschotting in het sociaal beleid, inzetten op eigen kracht en bevordering van het concept van ‘één gezin-één plan-één hulpverlener’.

... evaluatie De gemeente heeft een subsidierelatie met de Stichting WIJeindhoven en geeft haar opdrachtgeversrol vorm door middel van uitvoeringsovereenkomsten. Het onderzoek van de RKC Eindhoven betreft een evaluatie van deze nieuwe uitvoeringsorganisatie met daarbij specifieke aandacht voor de wijze waarop beleidsdoelen zijn uitgewerkt in de uitvoeringsovereenkomsten en de wijze waarop deze zijn vertaald in sturingsinformatie:

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Cliënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Jeugdwet	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Participatiewet	●	○	●	○	●	○	●	○	○

Sturingsinformatie De inhoudelijke focus van het onderzoek betreft in de eerste plaats de wijze waarop beleidsmatige doelen zijn uitgewerkt, met name ook in de raadsprogramma’s “versterken sociale basis” en “sociale ondersteuning”. Het eerste raadsprogramma richt zich op versterken van de eigen kracht van cliënten en het sociale netwerk (‘samenkracht’) en op het aanbieden van sociale basisvoorzieningen en het tweede op de inzet van generalistische sociale teams en de tweedelijnsvoorzieningen.

5.2 Onderzoeksmethodiek

Hoofdvraag onbeantwoord Op basis van het onderzoek moet RKC Eindhoven concluderen dat het niet goed mogelijk is om de hoofdvraag te beantwoorden. Het is onduidelijk in hoeverre een aantal cruciale prestaties door de Stichting WIJeindhoven zijn gerealiseerd. De reden hiervoor is dat de informatievoorziening binnen de stichting en vanuit de stichting naar de gemeente niet op orde is:

- De kwartaalrapportages van de stichting aan de gemeente bevatten slechts gedeeltelijk informatie over de te realiseren doelen.
- Het 'dashboard Sociaal Domein' is nog niet operationeel, waardoor inzicht in maatschappelijke effecten ontbreekt.

Het feit dat de hoofdvraag van het onderzoek niet (volledig) kan worden beantwoord, laat onverlet dat het onderzoek als belangrijk resultaat oplevert dat de gemeente en de stichting moeten investeren in verbetering van de uitwerking van doelen en het daarop baseren van sturingsinformatie. Geconcludeerd wordt dat er geen nulmeting beschikbaar is om te toetsen of de gemaakte beleidskeuzes effect sorteren. Daarnaast zijn de in het beleid en de raadsprogramma's opgenomen streefwaarden maar beperkt empirisch gefundeerd. Er wordt vooral ook in de praktijk gezien wat realistisch is.

Een tweede probleem bij het beoordelen van de stand van zaken in het sociaal domein betreft de keuze om uitvoering van het programma WIJeindhoven te beleggen bij de onafhankelijke stichting WIJeindhoven en deze aan te sturen via een subsidierelatie. Het is formeel niet aan de raad om toe te zien op de uitvoering van subsidieovereenkomsten. Er zijn verder bij het beleggen van taken bij de stichting en het toekennen van subsidie ook geen afspraken gemaakt over informatievoorziening aan gemeente en met name raad.

Inventarisatie indicatoren In het onderzoek is veel aandacht besteed aan het vertalen van beleidsdoelen naar indicatoren. Het onderzoeksrapport bevat zowel een uitgebreide inventarisatie van beleidsdoelen als een uitwerking daarvan naar indicatoren in de programmabegroting en in sectorale nota's.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo									
Jeugdwet									
Participatiewet									

Het onderzoek bevat een analysekader waarmee de beoogde maatschappelijke doelen (outcome) en de beoogde uitvoeringsprestaties (output) van WIJeindhoven kunnen worden getoetst. Voor deze doelen is in beeld gebracht welke indicatoren door de gemeente worden gehanteerd. In bijlage 3 van het onderzoeksrapport is voor de ‘Opdracht sociaal domein 2015: verder bouwen aan WIJeindhoven’ een inzichtelijke uitwerking opgenomen van hoofddoelen van beleid naar operationele doelen en daaraan te verbinden indicatoren. Als hoofddoelen van beleid worden benoemd

- toename van de zelfredzaamheid en
- een aantrekkelijke leefomgeving voor alle inwoners

waarbij als belangrijkste indicatoren die bijdragen aan de gewenste effecten worden genoemd:

- Voorkomen van uitval uit het ‘normale leven’.
- Voorkomen van escalatie van de eerstelijns naar de tweedelijns.
- Uitstroom van de tweedelijns naar de eerstelijns.
- Uitstroom van professionele ondersteuning naar het ‘normale leven’ in de sociale basis.

5.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamercommissie Eindhoven interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Ten behoeve van het onderzoek is in twee Eindhovense wijken een zogenoemde ‘thermometer’ uitgevoerd. Door middel van telkens twee groeps gesprekken, met respectievelijk generalisten uit de WIJ-teams en met de samenwerkingspartners van de WIJ-teams, is een kwalitatieve inkleuring opgeleverd van de stand van zaken van de uitvoering van het beleid in het sociaal domein. De thermometers zijn uitgevoerd in de wijk Tongelre/Centrum omdat de WIJ-teams daar al langer actief zijn en in de wijk Woensel Zuid-West vanwege de relatief zware sociale problematiek.
- Het onderzoek besteedt veel aandacht aan de uitwerking van beleidsdoelen naar beleidsindicatoren.

***

6 Rekenkamer Den Haag, “Over de drempel”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamer Den Haag
Uitvoering	Rekenkamer Den Haag
Titel	“Over de drempel, onderzoek naar de toegang tot maatschappelijke ondersteuning”, bestuurlijk rapport en feitenrapport
Publicatiedatum	24 februari 2017
Hoofdvraag	In hoeverre voldoet de toegang van de Wmo aan de wettelijke en beleidsmatige vereisten en uitgangspunten?

6.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

Gerichte evaluatie Het onderzoek “Over de drempel” bevat een grondige analyse van de aan de toegang tot Wmo te stellen eisen en de mate waarin en de wijze waarop aan deze eisen wordt voldaan. In het onderzoek is gekozen voor een scherpe afbakening van het onderzoeksonderwerp:

- Toegang betreft het proces vanaf eerste contactmoment tussen cliënt en gemeente tot feitelijk ontvangen van een voorziening of een afwijzing op verzoek om ondersteuning.
- Onderzoek richt zich alleen op maatwerkvoorzieningen en niet op de algemene voorzieningen (omdat in de wet opgenomen eisen aan toegang tot maatschappelijke ondersteuning alleen betrekking hebben op toegang tot de maatwerkvoorzieningen).
- Onderzoek richt zich niet op de (inhoud/kwaliteit) van de toegekende voorzieningen.

Heldere beschrijving toegangsproces Het onderzoek bevat uitgebreide en gedetailleerde beschrijvingen van het proces van toegang en de daarin te onderscheiden stappen. Ook wordt inzichtelijk toegelicht welke maatwerkvoorzieningen er zijn: individuele voorzieningen (bijvoorbeeld woningaanpassing en vervoer), maatwerkvoorziening ondersteuning (voorheen ‘begeleiding’ in de AWBZ, maatschappelijke opvang voor daklozen, beschermd wonen, opvang bij huiselijk geweld en voorzieningen voor zintuiglijk gehandicapten).

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïent- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo	●	●	○	○	●	○	●	○	○
Jeugdwet	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Participatiewet	○	○	○	○	○	○	○	○	○

De eisen waarop de toegang wordt beoordeeld, zijn afkomstig uit wet- en regelgeving, uit doelstellingen van de Wmo zoals ook vastgelegd in het gemeentelijk beleid en doelstellingen uit de strategienota ‘Haagse dienstverlening: goed, gemakkelijk en snel’.

6.2 Onderzoeksmethodiek

Scherp normenkader Rekenkamer Den Haag heeft de criteria waarop de toegang tot de Wmo wordt beoordeeld direct gerelateerd aan de eisen in de wet (i.c. Wmo 2015). Dit maakt het onderzoek krachtig in die zin dat over het normenkader geen discussie is ontstaan. Zoals elke gemeente hoort ook de gemeente Den Haag te voldoen aan de wet. Afwijkingen tussen eis en praktijk resulteren daarmee direct in harde aanbevelingen:

Norm, afkomstig uit wet- en regelgeving	Bron
Elke ingezetene van Den Haag kan zich melden voor een maatwerkvoorziening ter ondersteuning van zelfredzaamheid en participatie.	Wmo, artikel 1.2.1 & 2.3.2, lid 1.
Elke ingezetene van Nederland komt in aanmerking voor een maatwerkvoorziening bestaande uit beschermd wonen, opvang bij huiselijk geweld of maatschappelijke opvang, voor zover hij zelf, of met behulp van zijn omgeving, niet in staat is zich te handhaven in de samenleving.	Wmo, artikel 2.3.5, lid 1.b. en lid 4.
De vorm van de melding is vrij (bijvoorbeeld telefonisch, mondeling of via internet).	MvT bij Wmo, paragraaf 3.4, p. 24.
Na melding geeft de gemeente een bevestiging daarvan.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 1.
Na melding start de gemeente een onderzoek waarin behoeften en mogelijkheden van de melder, mogelijke hulp uit de omgeving, mogelijke ondersteuning met algemene voorzieningen wordt meegenomen.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 1.
In het kader van het onderzoek wordt een gesprek met de melder gevoerd om in samenspraak de ervaren problematiek en mogelijke oplossingsrichtingen helder te krijgen.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 1 en MvT, paragraaf 3.4, p. 25.
Het onderzoek is binnen 6 weken afgerond.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 1.
De melder krijgt de mogelijkheid een eigen plan aan te leveren als input voor het onderzoek.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 2.
Na het onderzoek ontvangt de cliënt een verslag met een weergave van het onderzoek en de uitkomsten daarvan.	Wmo, artikel 2.3.2, lid 8 en MvT, paragraaf 3.4, p. 27.
Na afronding van het onderzoek of na maximaal 6 weken kan vervolgens een aanvraag voor een voorziening worden gedaan (ongeacht uitkomst van het onderzoek).	Wmo, artikel 2.3.2, lid 9.
Binnen 2 weken na de aanvraag neemt het college een besluit (beschikking).	Wmo, artikel 2.3.5, lid 2.
Klanten kunnen bezwaar maken tegen deze beschikking.	Wmo, artikel 2.3.6.
Wanneer een maatwerkvoorziening wordt toegekend heeft een klant recht (onder voorwaarden) op een Pgb.	Wmo, artikel 2.3.6.
Er is onafhankelijke cliëntondersteuning.	Wmo, artikel 2.2.4, lid 1.a.
Er is een 24/7 mogelijkheid voor (anoniem) advies/ondersteuning op afstand ('luisterend oor' conform de kindertelefoon).	Wmo, artikel 2.2.4, lid 1.b en MvT, par. 3.12, p. 38.

Naast deze direct uit wet- en regelgeving afkomstige normen, moeten de door Den Haag gemaakte keuzes en gevolgde werkwijze in de praktijk ook bijdragen aan realisatie van de 'eigen' beleidsdoelen.

Veldwerk & dossierstudie Rekenkamer Den Haag heeft voor al deze normen in beeld gebracht of de gemeente er aan voldoet (geheel of deels) of niet. Om tot onderbouwde oordelen te komen, heeft Rekenkamer Den Haag een mix aan onderzoeksinstrumenten ingezet, met naast regulier deskresearch en interviews met betrokkenen uit de wereld van beleid en uitvoering:

- Schriftelijke enquête onder 2.200 cliënten (met een respons van 366 personen).
- Onderzoek naar toegankelijkheid en gebruiksgemak van de website en relevante digitale formulieren (door Netprofiler).
- Dossieronderzoek, op basis van de dossiers van 22 cliënten die hiervoor toestemming gaven.
- Gesprekken met cliënten bij een aantal loketten van de gemeente.

Input belangen- Rekenkamer Den Haag geeft verder aan dat in het onderzoek ook gesprekken met groepen belangengroeperingen nuttig zijn gebleken. Deze gesprekken leveren geen 'harde' feiten op, maar kunnen wel richting geven aan onderzoeksinspanningen.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo	●	●	●	○	●	●	○	●	○
Jeugdwet	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Participatiewet	○	○	○	○	○	○	○	○	○

'Pick your battles' Rekenkamer Den Haag geeft zelf aan dat bewust is gekozen voor een beperkt aantal hoofdbevindingen en daarop te baseren aanbevelingen en 'boodschappen'. Het onderzoek levert voedingsbodem voor een groot aantal aanbevelingen, maar door deze in aantal te beperken krijgen deze meer aandacht en is de kans groter dat deze worden opgevolgd. Het adagium is 'pick your battles!'.

6.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Den Haag interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Het onderzoek is relevant voor elke gemeente omdat de kans groot is dat ook in andere gemeenten niet (volledig) wordt voldaan aan de wettelijke eisen die in de Wmo 2015 worden gesteld aan de toegang tot (maatwerk-) voorzieningen.
- Het onderzoek bevat gedegen en gedetailleerde beschrijvingen van het proces van toegang tot maatwerkvoorzieningen waarbij in het normenkader per stap relevante beoordelingscriteria zijn opgenomen.

7 RKC H'meer, "0-meting decentralisaties sociaal domein"

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Haarlemmermeer
Uitvoering	WagenaarHoes Organisatieadvies
Titel	"0-meting decentralisaties in het sociaal domein: naar anders werken en ontschot denken in het sociaal domein"
Publicatiedatum	September 2016
Hoofdvraag	Onderzoek betreft een integrale systeemcheck op de organisatie van de nieuwe taken en beoogde verandering van werkwijze in het sociaal domein.

7.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

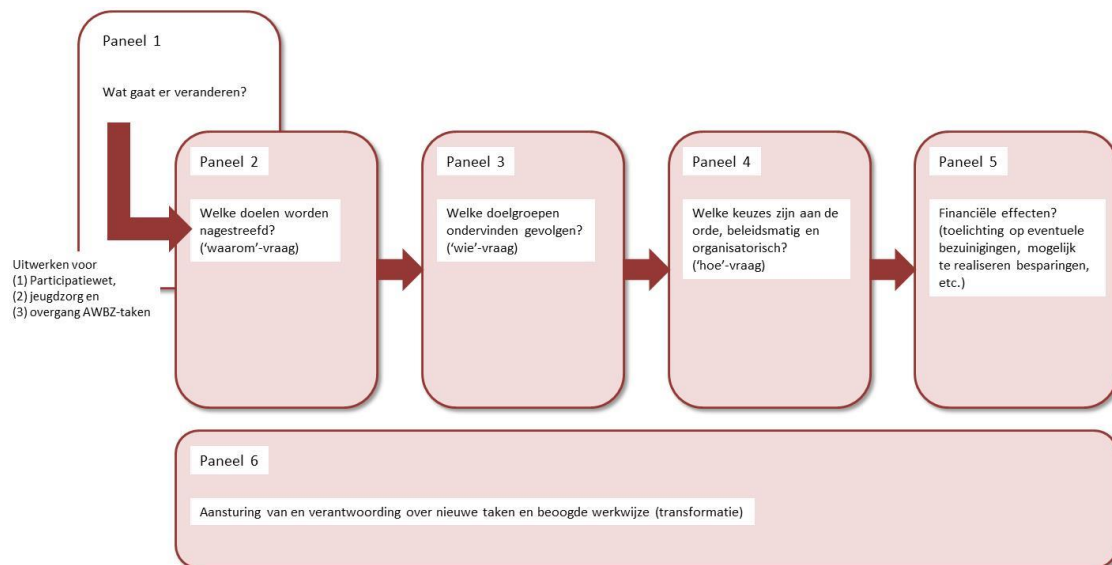
Systeemcheck sociaal domein De door de Rekenkamercommissie (RKC) Haarlemmermeer uitgevoerde nulmeting van de decentralisaties in het sociaal domein kunnen worden gezien als een systeemcheck, met name gericht op het in beeld brengen of de gemeentelijke organisatie voldoende 'gereed' is voor de nieuwe taken en de beoogde nieuwe manier van werken in het sociaal domein. Het accent lag daarbij op de nieuwe manier van werken ofwel de transformatie in het sociaal domein (de transitie, ofwel de overdracht van taken als gevolg van de decentralisaties, stond niet centraal).

Klaar voor nieuwe manier van werken? Het onderzoek heeft het karakter van een (met name kwalitatieve) nulmeting op dit vlak, waarbij vooral aandacht is gegeven aan de rol van de professional en de wijze waarop de gemeente Haarlemmermeer met haar samenwerkingspartners de organisatie en uitvoering van de nieuwe taken in het sociaal domein heeft opgetuigd. Dit vanuit de gedachte dat de beoogde nieuwe manier van werken weliswaar 'op papier' goed kan zijn uitgewerkt maar vooral in de praktijk door professionals moet worden waargemaakt.

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo	●	○	○	●	○	●	○	●	○
Jeugdwet	●	○	○	●	○	●	○	●	○
Participatiewet	●	○	○	●	○	●	○	●	○

Structurering Is noodzaak Het onderzoek past een door de NVR ontwikkelde benadering van het sociaal domein toe waarbij het veelkoppige karakter van het sociaal domein, met daarbinnen drie grote decentralisaties, wordt gestructureerd aan de hand van een overzichtelijk aantal korte zogenoemde 'w-vragen':

- Wat gaat er veranderen (c.q. wat is er veranderd)?
- Welke doelen streven we na?
- Welke doelgroepen ondervinden gevolgen?
- Welke keuzes zijn aan de orde (beleidsmatig, organisatorisch en financieel)?
- Welke financiële effecten treden op?

6.2 Onderzoeksmethodiek

Vraagstelling & normenkader Deze structurering heeft geleid tot de volgende uitwerking van de hoofdvraag van het onderzoek door middel van vijf onderzoeksvragen:

- Heeft de gemeente Haarlemmermeer de nagestreefde doelen voldoende helder be-paald en SMART uitgewerkt?
- Heeft de gemeente voldoende zicht op de betroffen doelgroepen, kan zij iedereen be-reiken of vallen er mensen tussen wal en schip?
- Heeft de gemeente de voorliggende keuzes (beleid, organisatie, werkwijze, financiën) hel-der geschetst en worden c.q. zijn deze keuzes op onderbouwde wijze gemaakt?
- Heeft de gemeente inzicht in de financiële gevolgen van de decentralisaties?
- Is de governance goed geregeld wat betreft aansturing van en verantwoording over de nieuwe taken?

Het onderzoek heeft geresulteerd in antwoorden op deze vragen, waarbij deze antwoorden gebaseerd zijn op een combinatie van deskresearch en interviews van betrokkenen op bestuurlijk en beleidsmatig en in de uitvoering. Antwoorden zijn vooral genuanceerde beschouwingen in plaats van 'ja/nee'-antwoorden. Er is geen onderzoek gedaan naar het cliëntperspectief en evenmin naar de maatschappelijke effecten van door de gemeente Haarlemmermeer gemaakte keuzes. Een reden hiervoor is een parallel gepland onderzoek

van de gemeentelijke afdeling Onderzoek en Statistiek.

Genuanceerde beelden Het onderzoek levert geen eenduidig antwoord op de vraag of de gemeente 'klaar' is voor de nieuwe manier van werken. Het onderzoek levert ook geen uitspraken op over de vraag of door de gemeente Haarlemmermeer gemaakte specifiek lokale keuzes hebben bijgedragen aan realisatie van beleidsdoelen. Een reden hiervoor is dat het onderzoek geen evaluatie betreft. Daarnaast ontbreekt voor een deel adequate sturingsinformatie, zoals streefwaarden voor belangrijke beleidsdoelen. Het onderzoek heeft wel geresulteerd in een aantal concrete aanbevelingen om te bevorderen dat de nieuwe manier van werken ook daadwerkelijk goed van de grond komt en de gemeenteraad in het sociaal domein zijn sturende en kaderstellende rol beter kan invullen.

In het onderzoek is veel aandacht besteed aan de rol van de professional, bijvoorbeeld in de zogenoemde 'Meer-teams'. In interviews en groepsgesprekken is in beeld gebracht of en in welke mate beoogde werkwijzen daadwerkelijk in de praktijk van de grond komen.

	Scherp normen-kader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo									
Jeugdwet									
Participatiewet									

7.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van RKC Haarlemmermeer interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Het onderzoek brengt op gestructureerde wijze in beeld hoe gemeente en externe partners de nieuwe taken in het sociaal domein oppakken en of aan basisvoorwaarden voor succesvolle aansturing van taken wordt voldaan.
- Het onderzoek laat zien ten aanzien van welke relevante aspecten op dit moment nog onvoldoende sturingsinformatie beschikbaar is en/of waar verdere doorontwikkeling wenselijk is (onder meer financiën, kwaliteit van zorg, mensen die tussen 'wal en schip' vallen).
- In het onderzoek staat de vraag centraal of de gemeente 'gereed' is voor de nieuwe manier van werken en of aan de hiervoor te formuleren (succes-)voorwaarden is voldaan. Met name wordt hierbij nader ingegaan op de rol van de betrokken professionals.

8 Rekenkamer Amersfoort, “Doelstellingen, kansen & risico’s”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamer Amersfoort
Uitvoering	Regioplan Beleidsonderzoek
Titel	“Doelstellingen, kansen en risico’s in het sociaal domein: domeinbrede verkenning van doelstellingen en SWOT-analyses met stakeholders”
Publicatiedatum	30 augustus 2016
Hoofdvraag	Het onderzoek heeft tot doel de raad te informeren over de doelstellingen die leidend zijn in het sociaal domein en de kansen en risico’s die van invloed zijn op het bereiken daarvan.

8.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

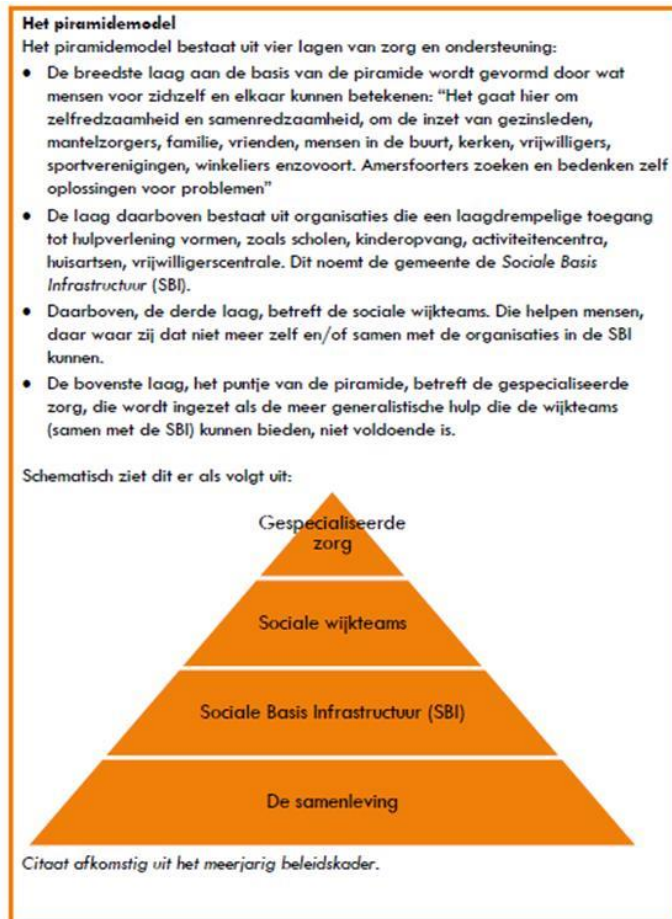
Goede weg naar Rekenkamer Amersfoort heeft met het onderzoek voor het gehele sociaal domein in beeld doelrealisatie? gebracht of de gemeente op de goede weg is om de gestelde doelen te realiseren. De hoofdvraag is uitgewerkt in de volgende onderzoeksvragen:

- Welke doelstellingen in het sociale domein zijn door de gemeenteraad vastgesteld?
- Is er een goede weg aangelegd om deze doelstellingen te realiseren, zijn de doelstellingen bruikbaar en meetbaar en hoe ver staat de gemeente Amersfoort?
- Wat zijn de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van het huidige beleid en de uitvoering daarvan?
- Welke strategieën kunnen ingezet worden om sterktes en kansen optimaal te benutten, rekening houdend met de zwaktes en bedreigingen?

Geen absoluut beeld stand van zaken Met deze hoofdvraag en de wijze waarop de daaruit voortvloeiende onderzoeksvragen zijn geformuleerd, is het onderzoek sterk beleidsrelevant. De vraagstelling is niet zozeer of de gemeente Amersfoort het ‘goed doet’, maar vooral hoe de gemeente kan bevorderen dat de gestelde doelen worden gerealiseerd. Expliciet is in het onderzoeksrapport benadrukt dat het onderzoek geen absoluut beeld geeft van de stand van zaken in het sociaal domein. De breedte van het onderzoek en de keuze voor onderzoek op basis van deskresearch in combinatie met groeps gesprekken spelen hierbij een rol.

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo	●	○	○	○	○	●	○	○	○
Jeugdwet	●	○	○	○	○	●	○	○	○
Participatiewet	●	○	○	○	○	●	○	○	○

Werkt het piramidemodel? Het onderzoek bevat voor zowel Wmo als Jeugdwet en Participatiewet een uitvoerige behandeling van de door de gemeente geformuleerde beleidsdoelen en de wijze waarop de gemeente met partners hier in de praktijk invulling aan geeft. Voor met name Wmo en Jeugdwet staat hierbij het zogenoemde 'piramidemodel' centraal.

In het onderzoek wordt op inzichtelijke wijze ingegaan op de ambitie van de gemeente om een verschuiving te realiseren van nadruk op beperkingen van cliënten naar een aanpak waarin de nadruk ligt op diens eigen kracht en die van zijn of haar sociale netwerk en een tweede verschuiving van zwaardere, specialistische zorg naar preventie en lichtere vormen van zorg en ondersteuning. Geconcludeerd wordt dat voor deze beoogde beweging nog niet duidelijk is hoe de gemeente deze ambities gaat realiseren. Een streefbeeld ontbreekt en doelstellingen zijn in algemene termen geformuleerd ("sterke sociale basisinfrastructuur", "inzetten op preventie", bijvoorbeeld).

8.2 Onderzoeksmethodiek

Deskresearch & sessies De in het onderzoeksrapport opgenomen inzichten zijn met name gebaseerd op uitgebreide deskresearch en een aantal groepsgesprekken. Er zijn in totaal zes groepsgesprekken belegd. Voor zowel Wmo, Jeugdwet als Participatiewet zijn er twee

groepsgesprekken georganiseerd, waarbij één met focus op beleid en management en een andere met focus op de uitvoering. In alle groepsgesprekken participeerden zowel betrokkenen vanuit de gemeente als betrokkenen van de zijde van de externe maatschappelijke partners. De uitkomsten van deze groepsgesprekken en deskresearch zijn getoetst in individuele gesprekken met verantwoordelijke afdelingshoofden en daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met raadsleden en wethouders.

Analytische benadering

Het onderzoek is er met deze aanpak goed in geslaagd om een analytisch scherpe beoordeling op te leveren van de wijze waarop de gemeente bezig is om gestelde doelen te realiseren en of zij daarbij op de 'goede weg' is. Ook het concept van de SWOT-analyse, waarbij voor respectievelijk Wmo, Jeugdwet en Participatiewet is gezien welke zaken goed gaan en kansen bieden en waar juist knelpunten aanwezig liggen en risico's aanwezig zijn, is goed toepasbaar gebleken. Op deze wijze kon een brug worden geslagen tussen enerzijds beleidsdoelen en anderzijds de beleidsinzet en gemaakte keuzes ten aanzien van de organisatie en uitvoering van taken zonder dat het een voldragen evaluatie is geworden.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo	○	●	●	●	●	●	○	○	●
Jeugdwet	○	●	●	●	●	●	○	○	●
Participatiewet	○	●	●	●	●	●	○	○	●

8.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Utrecht interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Het onderzoek bevat een gestructureerde uitwerking van gemeentelijke beleidsdoelen naar strategisch, tactisch en operationeel niveau, voor het sociale domein als geheel en voor de afzonderlijke decentralisaties rondom Wmo, Jeugdwet en Participatiewet.
- Interessant is de aandacht voor het functioneren van de 'piramide' op het vlak van Wmo en Jeugdzorg (inzet op preventie en bevorderen eigen kracht en optimaal benutten sociaal netwerk en voorkomen van onnodig beroep op zwaardere vormen van zorg)
- De SWOT-analyse van de organisatie en uitvoering van de nieuwe taken in het sociaal domein is goed toepasbaar gebleken. Het vormt mede de basis voor conclusies over succesvoorwaarden voor realisatie van beleidsdoelen en aspecten waar de gemeente Amersfoort nog extra aandacht aan moet besteden.

Wirwar aan doelen Het onderzoek van GRN heeft uitputtende overzichten opgeleverd van de doelen van beleid in het sociaal domein, met name Wmo en Jeugdhulp. De groslijst aan uitgangspunten en doelen bevatte uiteindelijk zo'n 150 richtinggevende uitspraken voor het gemeentelijke beleid op het terrein van Wmo en Jeugdhulp. GRN concludeert dat in de beleidsplannen sprake is van een 'wirwar aan doelen, uitgangspunten en randvoorwaarden', waarbij het vooral gaat om kwalitatieve beschrijvingen op basis waarvan lastig kan worden gestuurd.

Als gevolg hiervan concludeert GRN dat de gemeenteraad niet of nauwelijks beschikt over bruikbare informatie om te kunnen (bij-)sturen op de realisatie van de doelen voor Wmo en Jeugdhulp. Op herhaald verzoek van GRN aan het College van B&W om tot een prioritering te komen wat betreft doelen, is gaandeweg het onderzoek een reactie gekomen in de vorm van een brief aan de raad met daarin acht kerndoelstellingen. De keuze voor deze acht wordt verder niet gemotiveerd. Raadsleden in de klankbordgroep voor het onderzoek waren niet bekend met deze selectie van doelen.

Indicatoren voor beleid GRN heeft verder ook in beeld gebracht of en zo ja hoe doelen van beleid zijn uitgewerkt naar indicatoren en in hoeverre er sprake is van monitoring van beleid. Conclusie daarvan is dat beleid maar zelden is uitgewerkt naar indicatoren en dat toegezegde monitoring niet goed van de grond komt.

GRN heeft ervoor gekozen om het niet alleen te laten bij de constatering dat er nog weinig tot geen bruikbare indicatoren zijn en dat deze onvoldoende zijn gekoppeld aan beleid, maar hiervoor zelf een basis te leggen. De door het College benoemde acht kerndoelen zijn door GRN uitgewerkt in een beperkt aantal kernachtige beleidsvragen met behulp waarvan de gemeenteraad resultaten en voortgang van beleid kan monitoren. Bijvoorbeeld:

- Doel: "Een verschuiving in de zorg van zwaar naar licht, accent op preventie".
- Is uitgewerkt met behulp van volgende kernvragen:
  - In hoeverre krijgen bewoners zorg en ondersteuning die zij nodig vinden?
  - Wat is het bereik van de sociale wijkteams en hoeveel mensen hebben zij geholpen?
  - In welke mate wordt er door sociale wijkteams doorverwezen naar tweedelijns zorg?
  - In welke mate wordt er beroep gedaan op zware zorg?

De voor beantwoording van deze vragen benodigde informatie, in de vorm van indicatoren of andere sturingsinformatie, is grotendeels niet beschikbaar. Er is relatief veel informatie beschikbaar over de verschillende doelgroepen van beleid, maar dat is onvoldoende om de meeste beleidsvragen te kunnen beantwoorden.

9.2 Onderzoeksmethodiek

Deskresearch & interviews Het onderzoek van GRN is grotendeels gebaseerd op uitgebreide deskresearch in combinatie met interviews met betrokkenen. Omdat als object van onderzoek is gekozen voor informatie die de raad nodig heeft om goed te kunnen sturen, zijn er ook op drie mo-

menten sessies met de raad belegd.

Het onderzoek gaat op enkele aspecten verder dan regulier rekenkameronderzoek, waarbij wordt geregistreerd in welke mate beleidsdoelen scherp geformuleerd zijn en worden gerealiseerd en dergelijke. GRN heeft ervoor gekozen om een eigen uitwerking te verzorgen van de door het College als belangrijkste gekwalificeerde beleidsdoelen, weliswaar niet naar indicatoren maar wel naar kernachtige beleidsvragen waarmee beleidsdoelen kunnen worden geoperationaliseerd en die zich ervoor lenen om te vertalen naar indicatoren.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo	☐	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐
Jeugdwet	☐	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐	☐
Participatiewet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van de Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- GRN heeft tegelijk met het onderzoek ook een digitale tool ontwikkeld, zie www.lokalezorgmeter.nl. Met deze tool kunnen belangstellenden op een eenvoudige manier inzicht krijgen in de metingen en onderzoeken die per kerndoelstelling, pijler of indicator zijn en worden gedaan op het terrein van Wmo en Jeugdwet. De tool maakt duidelijk dat voor veel doelen nog weinig relevante indicatoren of andere sturingsinformatie beschikbaar is.
- GRN heeft een uitgebreide analyse gemaakt van de in de gemeente op het vlak van nieuwe Wmo en Jeugdhulp gehanteerde doelen, uitgangspunten en randvoorwaarden. Over de realisatie van de door het College op verzoek gemaakte selectie van (acht) kerndoelen kan met beschikbare indicatoren vaak weinig worden geconcludeerd. Om deze reden heeft GRN een eigen doorontwikkeling van deze doelen gepleegd in de vorm van beperkte beleidsvragen die uit deze doelen voortvloeien. Het is zaak om voor deze 'doorvraag-vragen' gericht indicatoren te formuleren en verantwoordingsinformatie te genereren.
- GRN heeft ook de relatie gelegd tussen gemeentelijke beleidsdoelen en de in inkoopcontracten gehanteerde criteria.

10.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Tilburg interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Het onderzoek bevat een grondige en gedegen inventarisatie van beleid over inkoop van en toegang tot maatwerkvoorzieningen. Tot op het niveau van inkoopcontracten wordt bezien of beleidsmatige doelen doorklinken in de praktijk.
- Het onderzoek laat zien hoe de 'piramide' in de praktijk functioneert c.q. hoe bij de inrichting van de toegang tot maatwerkvoorzieningen is geborgd dat cliënten niet te zware zorg ontvangen maar anderzijds wel op voldoende ondersteuning kunnen rekenen.
- Het normenkader voorziet in een gedegen uitwerking van de vijf hoofdvragen van het onderzoek en kan ook door andere rekenkamer(commis)sie)s worden gehanteerd om te beoordelen of het beleid en aanzien van maatwerkvoorzieningen voldoende doorklinkt in beleid en toegang en of een en ander bijdraagt aan de hiervan te verwachten resultaten.

***

11.2 Onderzoeksmethodiek

Deskresearch & interviews Het door Rekenkamer Lansingerland uitgevoerde onderzoek naar de toegang tot de jeugdhulp is gebaseerd op een combinatie van documentstudie en interviews met betrokken ambtelijke medewerkers van de gemeente. Van buiten de gemeente is gesproken met vertegenwoordigers van enkele belangrijke maatschappelijke partners: Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), FlexusJeugdplein en Kwadraad.

Normenkader Een deel van de onderzoeksvragen is beschrijvend van aard (wat zijn de doelstellingen en hoe heeft de gemeente deze uitgewerkt, hoe is de toegang tot de jeugdhulp georganiseerd). Daarvoor zijn geen normen geformuleerd. Voor de volgende onderzoeksvragen is dit wel het geval omdat deze naar de aard normatief zijn:

- Wordt op adequate wijze invulling gegeven aan het preventief jeugdhulpbeleid?
- Verloopt in de praktijk de toegang tot de jeugdhulp adequaat?

Een nadere operationalisering van de kwalificatie 'adequaat' is dan nodig. Rekenkamer Lansingerland heeft deze normen nader uitgewerkt naar toetsbare criteria:

Norm	Criteria
<i>Preventief jeugdhulpbeleid</i>	
Er wordt op adequate wijze invulling gegeven aan het preventief jeugdhulpbeleid	<ul style="list-style-type: none"> • De methoden en werkwijzen voor het vroeg signaleren van jeugdproblematiek hebben een adequaat bereik. • Er zijn methoden en werkwijzen voor het bewerkstelligen van een verschuiving van zware naar lichte vormen van jeugdhulp.
<i>Adequate toegang tot jeugdhulp?</i>	
Er is een duidelijke rol- en taakverdeling voor de toegang tot de jeugdhulp	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een duidelijke rolverdeling met bijbehorende procesbeschrijving voor de toegangspartijen. • Er is een adequate verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen de toegangspartijen.
Er is een adequate informatie-uitwisseling over cliënten die jeugdhulp ontvangen	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een adequate informatie-uitwisseling tussen aanbieders van jeugdhulp en de toegangspartijen over cliënten die jeugdhulp ontvangen.
De gemeente monitort de toegang tot de jeugdhulp	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente heeft inzicht in de behoefte aan jeugdhulp. • De gemeente heeft inzicht in de verstrekte jeugdhulp.
De gemeente draagt zorg voor een toereikend aanbod van jeugdhulp.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente draagt zorg voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend zorgaanbod. • Het beschikbare zorgaanbod stemt overeen met de uitgangspunten om zorg waar mogelijk vroegtijdig, licht en dicht bij huis aan te bieden. • Het beschikbare zorgaanbod stemt overeen met de zorgvraag.
De gemeente evalueert hoe de toegang in de praktijk verloopt.	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt periodiek gereflecteerd op de wijze waarop de toegang tot de jeugdhulp in de praktijk verloopt.

Relevante conclusies

Het onderzoek heeft antwoorden opgeleverd op de onderzoeksvragen. De antwoorden zijn ook zeer beleidsrelevant, bijvoorbeeld:

- Preventie en vroege signalering van problemen bij jeugdigen zouden op termijn moeten leiden tot een verschuiving van zware (en duurdere) naar lichtere (en goedkopere) typen ondersteuning, maar de gemeente beschikt over onvoldoende informatie over de vraag naar jeugdhulp en de (kosten van) verstrekte jeugdhulp om te kunnen beoordelen of een verschuiving zich daadwerkelijk voordoet.
- Mede hierdoor kan de gemeente niet beoordelen of het aanbod van jeugdhulp kwantitatief en kwalitatief toereikend is.
- Voor vroege signalering van jeugdproblematiek steunt de gemeente op het reeds bestaande netwerk van met name CJG, schoolmaatschappelijk werk en huisartsen. Het bereik van dit netwerk vertoont echter lacunes, waardoor problematiek van jeugdigen mogelijk niet of niet tijdig wordt gesignaleerd en aangepakt.

Het onderzoek is er op deze manier in geslaagd om een goede relatie te leggen tussen door de gemeente gemaakte keuzes ten aanzien van toegang tot jeugdhulp enerzijds en de mogelijke maatschappelijke effecten daarvan.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeugdwet	☒	☒	☒	☐	☐	☒	☐	☐	☒
Participatiewet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Lansingerland interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Onderzoek bevat een in de praktijk toepasbare uitwerking van de aan een 'adequate' inrichting van de toegang tot de jeugdhulp te stellen eisen.
- Het onderzoek is interessant voor gemeenten die voor de keuze staan tussen (eventueel alsnog) de toegang centraal organiseren of decentraal via het bestaande netwerk van maatschappelijke partners.

12 RKC Schiedam-Vlaardingen, “Aan de slag?!”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Schiedam-Vlaardingen
Uitvoering	DSP-groep
Titel	“Aan de slag?! Onderzoek naar de eerste ervaringen met de Participatiewet in Schiedam en Vlaardingen”
Publicatiedatum	maart 2016
Hoofdvraag	Welke eerste effecten heeft de uitvoering van de Participatiewet voor de betrokken burgers? Wat zijn de eerste resultaten van de samenwerking van de drie gemeenten binnen Stroomopwaarts?

12.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

Focus op keuze t.a.v. uitvoering

De gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam (MSV) hebben begin 2015 een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie opgericht voor een belangrijk deel van de taken op het gebied van de Participatiewet. Het gaat om de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Stroomopwaarts MSV. Stroomopwaarts MSV is niet alleen verantwoordelijk voor het grootste deel van de taken op het gebied van de Participatiewet, maar ook voor de uitvoering van de taken op het gebied van inkomensvoorziening, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Wet kinderopvang.

De verwachting van de gemeenten was dat zij op deze manier gezamenlijk slagvaardiger kunnen opereren op de regionale arbeidsmarkt en op termijn de gemeentelijke taken doeltreffender en doelmatiger kunnen organiseren.

Evaluatie al na één jaar

In het voorjaar van 2016 heeft de Rekenkamercommissie (RKC) Schiedam-Vlaardingen een voorlopige evaluatie uitgevoerd met als kernvraag of eerste effecten reeds zichtbaar zijn. Deze eerste effecten kunnen dan zowel de gevolgen voor burgers betreffen als gevolgen voor de gemeenten zelf.

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo									
Jeugdwet									
Participatiewet									

Sturing

In de evaluatie is niet alleen gekeken naar de effecten van gemaakte keuzes maar ook naar de mate waarin en de wijze waarop sprake is van monitoring en bijsturing en of de

gemeenteraden voldoende betrokken zijn

12.2 Onderzoeksmethodiek

Mix van instrumenten RKC Schiedam-Vlaardingen en het ondersteunende onderzoeksbureau DSP-groep hebben naast documentenstudie en een groot aantal interviews met betrokkenen ook gekozen voor het uitzetten van een enquête onder werkgevers. Aan ruim 100 in de gemeenten Schiedam en Vlaardingen gevestigde ondernemers is door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst gevraagd naar hun ervaringen met de Participatiewet in het algemeen en met Stroomopwaarts MSV in het bijzonder. De doelgroep van aangeschreven ondernemers is beperkt tot ondernemers met 25 werknemers of meer. Uiteindelijk hebben van de 108 aangeschreven ondernemers er 31 de moeite genomen de enquête ingevuld te retourneren. Van deze 31 respondenten gaven er slechts negen aan bekend te zijn met Stroomopwaarts MSV. Deze geringe bekendheid maakt het aannemelijk dat de effecten van Stroomopwaarts MSV in het stadium van het onderzoek nog zeer beperkt zijn.

Omdat onderzoeksvragen ook betrekking hebben op de wijze waarop en de mate waarin de gemeenteraden (bij-)sturing geven, zijn er ook gesprekken geweest met raadsleden van respectievelijk Schiedam en Vlaardingen.

Daarnaast hebben in zowel Schiedam als Vlaardingen gesprekken plaatsgevonden met de lokale cliëntenraden.

Te vroeg voor effectmeting Het onderzoek heeft ten aanzien van de mogelijke eerste effecten van de Participatiewet in het algemeen en Stroomopwaarts MSV tot de conclusie geleid dat het nog te vroeg was om hierover onderbouwde uitspraken te doen. Tijdens het onderzoek (laatste kwartaal van 2015) waren de gemeenten nog bezig met het uitwerken van prestatiedoelen en indicatoren. Voor het voorjaar van 2016 was een eerste nulmeting voorzien.

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	"Follow the money"	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo									
Jeugdwet									
Participatiewet									

Omdat gaandeweg duidelijk werd dat het nog vroeg was om eerste effecten te kunnen vaststellen, is in de aanbevelingen gefocust op de voorwaarden voor een doeltreffende en doelmatige uitvoering van de Participatiewet en daarbinnen de bijdrage van Stroomop-

waarts MSV.

Investeren in inzicht De aanbevelingen van de RKC Schiedam-Vlaardingen sluiten voor een belangrijk deel aan bij de vaststelling dat gedurende het onderzoek bepaalde onderzoeksvragen nog niet beantwoord konden worden vanwege het ontbreken van voldoende informatie. Eerste aanbeveling is om als gemeenteraad doelen te formuleren voor uitvoering van de Participatiewet en vast te leggen waar de inzet van Stroomopwaarts toe moet leiden. Andere aanbevelingen zijn gericht op het verbeteren van de monitoring rondom de Participatiewet en het investeren in het ontwikkelen van beleidsindicatoren, zowel kwalitatief als kwantitatief, en met name ook ‘het verhaal achter de cijfers’ goed over het voetlicht te brengen.

Onderzoeksvraag	Norm	Beantwoord
Wat zijn de eerste effecten van de Participatiewet voor de burgers?	1. Burgers ervaren voordelen ten opzichte van de oude situatie	Ja
Wat zijn de eerste ervaringen van samenwerking tussen de drie gemeenten in Stroomopwaarts?	2. De voorbereiding is tijdig opgestart en adequaat uitgevoerd 3. Er is een start gemaakt met de werkgeversbenadering 4. De beschikbare instrumenten van de Participatiewet zijn ingezet	Ja (2 en 3) Nee, nog niet te beantwoorden (4)
Op welke onderdelen vindt monitoring en bijsturing plaats?	5. Uitvoering wordt gemonitord en indien nodig wordt bijgestuurd 6. Inzet, bijdrage en resultaten van de Participatiewet zijn bekend	Nee, nog niet te beantwoorden (5 en 6)
In hoeverre wordt de gemeenteraad adequaat geïnformeerd over beleid, uitvoering en resultaten?	7. Beleid, uitvoering en resultaten zijn onderdeel van bestuurlijke verantwoording richting raad 8. De raad heeft informatie en instrumenten die nodig zijn om uitvoering bij te sturen	Nee, nog niet te beantwoorden (7) Ja (8)

12.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Het onderzoek is gericht op de keuze van de gemeenten Schiedam en Vlaardingen (en ook Maassluis) om de uitvoering van de Participatiewet voor een belangrijk deel te beleggen bij een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. In veel gemeenten spelen soortgelijke ontwikkelingen (oprichting van een integraal participatiebedrijf vanuit sociale werkvoorziening en sociale dienst, door één of meer gemeenten in een regio, of juist opsplitsing van bestaande SW-bedrijven).

13 Rekenkamer Utrecht, “Werken naar vermogen”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamer Utrecht
Uitvoering	Rekenkamer Utrecht
Titel	“Beleidsbeschrijving Werken naar Vermogen”
Publicatiedatum	9 februari 2017
Hoofdvraag	Hoe heeft de gemeente Utrecht vorm gegeven aan de wettelijke taak om mensen -naar vermogen- toe te leiden naar werk, welke prestaties levert de gemeente en welke kosten zijn daarmee gemoeid?

13.1 Inhoudelijke focus en aandachtspunten in het onderzoek

- Beleids-
beschrijving
- Omdat de Participatiewet veelomvattend is en op onderdelen complex, heeft Rekenkamer Utrecht besloten een beleidsbeschrijving uit te voeren gericht op deze wet en hoe de gemeente Utrecht daar mee om gaat. De hoofdvraag hoe de gemeente Utrecht vorm geeft aan de wettelijke taak om mensen, naar vermogen, toe te leiden naar werk, welke prestaties de gemeente dan levert en welke kosten daar mee gemoeid zijn, is door Rekenkamer Utrecht uitgesplitst in de volgende onderzoeksvragen:
- Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
    - beschrijving beleid (lokaal, landelijk)
    - beschrijving uitvoeringspraktijk (lokaal, regionaal)
    - beschrijving doelgroepen van de gemeente (aantallen en kenmerken)
    - beschrijving instrumenten van de gemeente om mensen naar werk te begeleiden
  - Welke doelen en bijbehorende effect- en prestatie-indicatoren heeft de gemeente opgesteld voor de wettelijke taak om mensen naar werk te begeleiden?
  - Zijn streefwaarden voor effect- en prestatie-indicatoren, blijktens informatie waarover de gemeente beschikt, gerealiseerd?
  - Welk budget heeft de gemeente beschikbaar en hoe wordt dit budget ingezet?
  - Hoe wordt de gemeenteraad over de Participatiewet geïnformeerd?

Het rapport bevat inzichtelijke schetsen van beleidsdoelen en daarop geënte beleidsindicatoren en ook een overzicht hoe beschikbare middelen worden ingezet:

	Focus	Beleids- beschrijving	Sturings- informatie	Nulmeting	Monitoring & evaluatie	Succes- voorwaarden	Clïënt- perspectief	Rol professional	Financiële aspecten
Wmo									
Jeugdwet									
Participatiewet									

Het rapport van Rekenkamer Utrecht betreft zoals aangegeven een beleidsbeschrijving. Het doel is daarmee niet om te beoordelen of de gemeente het ‘goed’ doet of niet, maar om inzicht te verschaffen in een complex beleidsveld.

13.2 Onderzoeksmethodiek

Voornamelijk deskresearch Omdat het onderzoek een beleidsbeschrijving betreft, bestaat de onderzoeksmix met name uit deskresearch. Het vormt de basis voor een uitputtende beschrijving van achtereenvolgens het beleid op zowel rijks- als lokaal niveau, de doelen van de Participatiewet, de geleverde c.q. de te leveren prestaties en de kosten van uitvoering van de Participatiewet.

Het onderzoek van Rekenkamer Utrecht bevat inzichtelijke en uitgewerkte overzichten van zowel de inkomsten en de beschikbare middelen voor uitvoering van de Participatiewet als ook de manier waarop de middelen worden besteed. Het onderzoek is daarmee één van de weinige onderzoeken vooralsnog waarbij een poging is gedaan om in beeld te brengen hoe het beschikbare budget wordt besteed (“follow the money”).

	Scherp normenkader	Scherpe vraagstelling	Duidelijke antwoorden	Inventariseren beleidsdoelen	Uitwerken beleidsdoelen	Effecten relateren aan beleid	“Follow the money”	Raadpleging doelgroepen	Raadpleging uitvoerenden
Wmo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeugdwet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Participatiewet	☐	☒	☐	☒	☒	☐	☒	☐	☐

13.3 Waarom interessant voor bredere doelgroep?

Met name de volgende aspecten maken het onderzoek van Rekenkamer Utrecht interessant om kennis van te nemen door een bredere doelgroep:

- Het onderzoek is één van de weinige onderzoeken waarin de inkomsten en met name ook de besteding van de beschikbare middelen ten behoeve van uitvoering van de Participatiewet inzichtelijk uitgewerkt en toelicht zijn.
- Het onderzoek bevat een inzichtelijke uitwerking van de voor de komende jaren verwachte ontwikkeling van de omvang van de nieuwe doelgroepen van gemeenten als gevolg van de invoering van de Participatiewet.

14 Rekenkamer Utrecht, “Meten is weten”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamer Utrecht
Uitvoering	Rekenkamer Utrecht
Titel	“Meten is weten, informatievoorziening sociaal domein”
Publicatiedatum	19 januari 2017
Hoofdvraag	Doel van het onderzoek is het verkrijgen van inzicht in hoeverre de aan de raad gestuurde informatie aansluit bij de behoefte van de raad.

Het rapport “Meten is weten” van de Rekenkamer Utrecht is het resultaat van een beknopt onderzoek naar de informatievoorziening in het sociaal domein. Vanuit de centrale vraag “of de aan de raad gestuurde informatie aansluit bij de behoefte van de raad”, is in beeld gebracht welke documenten aan de raad zijn toegezonden over (de voortgang in) het sociaal domein en op welke momenten vergaderingen en andere bijeenkomsten hebben plaatsgevonden over informatievoorziening op dit terrein.

Beoordeling
sturingsinfo

Rekenkamer Utrecht heeft de relevante documenten gescand op de sturingsinformatie, met name relevante beleidsindicatoren, die deze documenten bevatten. Voor deze beleidsindicatoren heeft Rekenkamer Utrecht bovendien in beeld gebracht in hoeverre wordt gerapporteerd over de daadwerkelijke scores op deze indicatoren. Rekenkamer Utrecht heeft verder geïnventariseerd of aan opgenomen beleidsindicatoren streefwaarden zijn verbonden en of en zo ja in welke mate beleidsindicatoren beïnvloedbaar zijn.

Punten van
aandacht

De inventarisatie van de overlegmomenten met de raad over informatievoorziening heeft opgeleverd dat de raad met name op de volgende punten betere informatie wenst:

- Bijdrage van beleid en uitvoering aan nagestreefde maatschappelijke effecten.
- De apparaatskosten voor uitvoering van het beleid in het sociale domein.
- De nagestreefde verschuiving van zware naar lichtere vormen van zorg.

De raad heeft verder uitgesproken behoefte te hebben aan verantwoordingsinformatie over alle drie de ‘sporen’ in het sociaal domein: sociale basis, basiszorg en aanvullende zorg. Met name informatie over de sociale basis (eigen kracht van cliënten en functioneren van sociaal netwerk) wordt als te beperkt beoordeeld. De raad heeft ook aangegeven te weinig ‘harde’ kwantitatieve basisinformatie te ontvangen op het gebied van financiën.

Het onderzoek van Rekenkamer Utrecht mondt uit in de conclusie dat de sturingsinformatie op het vlak van Wmo (nota ‘Meedoen naar vermogen’) en Participatiewet voorsnog beter beantwoorden aan de daaraan, met name ook door de raad, te stellen eisen dan op het vlak van de Jeugdwet (nota ‘Zorg voor Jeugd’) ondanks dat Rekenkamer Utrecht al in 2014 onderzoek heeft gedaan naar informatievoorziening over de jeugdhulp en met klem aandacht vroeg voor meer aandacht voor sturingsinformatie voor de raad.

15 RKC Stichtse Vecht, “Sociaal domein na de transitie”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Stichtse Vecht
Uitvoering	SeinstravandeLaar
Titel	“Sociaal domein Stichtse Vecht na de transitie”
Publicatiedatum	21 juni 2016
Hoofdvraag	In hoeverre ligt de gemeente Stichtse Vecht op koers met de uitvoering van doelen, ambities en uitvoeringsplannen voor de decentralisaties in het sociaal domein en welk gevolg is in het licht hiervan gegeven aan de conclusies en aanbevelingen uit het rekenkamerrapport van 2014? Het onderzoek gaat in op (A) het rekenkameronderzoek uit 2014, (B) doelrealisatie over 2015 en (C) de stand van zaken in 2016

Aanbevelingen 2014 Het onderzoek van RKC Stichtse Vecht is deels een ‘opvolgonderzoek’, waarin wordt bezien of aanbevelingen van de RKC uit 2014 zijn opgevolgd. Toen is geconcludeerd dat duidelijke doelstellingen en beoogde resultaten niet goed waren uitgewerkt en dat er ook te weinig inzicht was in de beschikbare capaciteit en het budget voor het programma. De aanbevelingen van de RKC uit 2014 blijken goeddeels opgevolgd.

Doelrealisatie 2015 Het onderzoek laat zien dat de gemeente een veelheid aan doelen, uitgangspunten en randvoorwaarden hanteert, die bovendien in de tijd soms veranderen. Dit maakt evaluatie lastig. De door de gemeente gewenste situatie wordt bovendien in zeer algemene termen geschetst (bijvoorbeeld: “inzetten op eigen kracht”). Een belangrijk gemis is verder dat de vier hoofddoelen van beleid in de door de gemeente opgezette monitor niet herkenbaar zijn uitgewerkt. Daarmee is de cirkel van visie, beleid, uitvoering en monitoring niet rond. Ondanks dat concludeert de RKC Stichtse Vecht dat de gemeente weliswaar de transitie zonder kleerscheuren heeft doorstaan, maar dat de beoogde transformatie nog in de kinderschoenen staat. Aandachtspunten zijn vooral koppeling tussen beleid en uitvoering, de integraliteit van de drie decentralisaties en de samenwerking met ketenpartners.

Stand van zaken 2016 Het derde deel van het onderzoek richt zich op de ‘stand van zaken in het sociaal domein in 2016, met name wat betreft toegang tot de (jeugd-)zorg, organisatie en functioneren van de sociale teams, de samenwerking met buurgemeenten en verbetermogelijkheden voor de uitvoering van beleid. Het onderzoek levert op dat de sociale wijkteams niet de vooruitgeschoven positie hebben die hun was toegedacht. Zij genereren niet hun eigen caseload maar ontvangen doorverwijzingen van huisartsen, scholen, van het Wmo-loket en van afdeling Sociale Zaken van de gemeente. Als gevolg zijn de sociale wijkteams zoekend naar hun rol, mede omdat hun opdracht onvoldoende duidelijk was geformuleerd.

Het onderzoek mondt uit in aanbevelingen over het sluiten van de beleidscyclus, het sturen op de urgentie van de beoogde transformatie en het beter uitwerken van beleidsdoelen, de regierol van de gemeente en de beoogde ontschotte, integrale aanpak.

16 RKC Zundert, “Van goed naar beter”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Zundert
Uitvoering	Tilburg University, studenten onder begeleiding van Julien van Ostaaijen.
Titel	“Van goed naar beter? Onderzoek naar ervaringen van zorgbehoevenden in de gemeente Zundert m.b.t. de Wet maatschappelijke ondersteuning”
Publicatiedatum	Juni 2016
Hoofdvraag	Wat zijn de ervaringen van zorgbehoevenden wat betreft de manier waarop de gemeente uitvoering geeft aan de taken binnen de Wmo?

Aanpak In het kader van het onderzoek naar de ervaringen van zorgbehoevenden met de wijze waarop de gemeente Zundert uitvoering geeft aan de Wmo, zijn twee enquêtes uitgezet:

- Een enquête onder inwoners van de gemeente Zundert die op het moment van onderzoek een Wmo-voorziening ontvangen.
- Een tweede enquête onder inwoners die dat tot voor kort hadden of alleen een telefonische melding hebben gepleegd maar geen zorgaanvraag hebben ingediend.

Daarnaast heeft er met een deel van de geëquêteerden een verdiepend telefonisch interview plaatsgevonden en zijn enkele professionele zorgverleners telefonisch geïnterviewd.

Conclusies Het onderzoek heeft drie hoofdconclusies opgeleverd:

- Bijna de helft van de zorgontvangers is tevreden over de ondersteuning en een kwart is ontevreden. Bijna de helft heeft daarbij geen veranderingen ervaren in de ontvangen voorziening sinds de gemeente verantwoordelijk is. Een derde is ontevreden.
- De zorgontvangers geven een krappe voldoende voor de informatievoorziening, maar verbetering is noodzakelijk.
- Bijna de helft is tevreden over het keukentafelgesprek, een derde is ontevreden.

Per saldo blijken in Zundert zo'n 300 ontvangers van een Wmo-voorziening (zeer) ontevreden. Genoemde minpunten zijn langere procedures, meer administratie en hogere regel-druk en een groter beroep op mantelzorgers en vrijwilligers, waarbij de gemeente volgens veel respondenten te weinig doet om mantelzorgers te ondersteunen. Wat de informatievoorziening betreft, geven veel mensen aan dat zij meer persoonlijk contact wensen. Informatie is daarnaast in de optiek van ontvangers niet altijd toereikend en soms onjuist en verwarrend. Ten aanzien van het keukentafelgesprek ervaart een kwart deze als moeizaam of onaangenaam. Een kwart klaagt daarnaast dat afspraken niet worden nagekomen.

Aanbevelingen Onderzoek en conclusies vormen de basis voor vijf gerichte aanbevelingen. Alles begint met een betere informatievoorziening en het serieus nemen van klachten. Daarnaast is het gewenst mantelzorgers beter te ondersteunen. Een specifiek aandachtspunt betreft de keukentafelgesprekken. Empathie, deskundigheid en nazorg moeten beter geborgd zijn. Tot slot is het gewenst om de ervaring van zorgbehoevenden te blijven monitoren, om te kunnen toetsen of de doelgroep inderdaad ziet dat verbeteringen zijn doorgevoerd.

17 RKC Veenendaal, “Werk aan de winkel met re-integratie”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Veenendaal
Uitvoering	Rekenkamercommissie Koggenland
Titel	“Werk aan de winkel met het re-integratiebeleid”
Publicatiedatum	Juni 2016
Hoofdvraag	Hoe doeltreffend en doelmatig is het re-integratiebeleid van de gemeente? In welke mate staat de inzet van de instrumenten in verhouding tot de resultaten? Welke factoren verklaren de gerealiseerde uitkomsten?

Het onderzoek van de RKC Veenendaal bevat duidelijke antwoorden op de geformuleerde onderzoek(deel-)vragen. Zij oordeelt als volgt:

- Doeltreffendheid en doelmatigheid van het re-integratiebeleid zijn niet vast te stellen.
- Doelen en doelgroepen zijn onduidelijk.
- Uitvoering van geformuleerd beleid vindt niet op consistente wijze plaats.
- Controle door de raad is niet altijd mogelijk op basis van de beschikbare informatie.

RKC Veenendaal baseert deze oordelen op een onderzoek dat is uitgevoerd in twee fasen. De quickscan uit fase 1 kent drie onderdelen: (1) uitvoeren van een analyse van de regionale economie en de arbeidsmarkt in Veenendaal, (2) inventariseren van de ontwikkeling van het bijstandsbestand en (3) bestudering van relevante beleidsdocumenten. Het doel van de quickscan was om tot een scherpere vraagstelling te komen. De quickscan heeft de veelheid aan invalshoeken voor onderzoek naar re-integratiebeleid teruggebracht tot twee, namelijk: Beleid en informatie en Werking en effectiviteit van het re-integratieproces.

Ten aanzien van het thema ‘beleid en informatie’ bevat het onderzoek als basis voor analyses van doeltreffendheid en doelmatigheid een inventarisatie van door de gemeente in beleidsdocumenten geformuleerde doelen. Een groot deel van de doelen is algemeen geformuleerd en daardoor beperkt toetsbaar. Dit geldt ook voor de al dan niet te bedienen doelgroepen. Bovendien is het beleid voor verschillende doelgroepen niet consistent in de beschouwde beleidsdocumenten. Na intake worden cliënten onderverdeeld in de categorieën ‘Poort’ indien zij op eigen kracht werk kunnen vinden en geen ondersteuning vanuit de gemeente nodig hebben en ‘Support’ waarbij ondersteuning wel noodzakelijk is om aan werk te komen. In de praktijk worden ook cliënten uit de categorie ‘Poort’ ondersteund.

De niet optimale kwaliteit van de sturingsinformatie is de reden dat effectiviteit en doelmatigheid van beleid niet kunnen worden beoordeeld. Aanbevelingen van de RKC bouwen daar op voort. Doelen dienen explicieter geformuleerd te worden, bij voorkeur in termen van te realiseren maatschappelijk effect. De indeling in doelgroepen moet scherper en beter worden onderbouwd met transparante criteria. Welke ondersteuning cliënten nu krijgen is te veel afhankelijk van overwegingen van individuele klantmanagers en de RKC raadt aan dat dit selectieproces meer wordt gestandaardiseerd om willekeur te voorkomen.

18 RKC Koggenland, “Monitoring van het jeugdbeleid”

Kenmerk	Toelichting
Opdrachtgever	Rekenkamercommissie Koggenland
Uitvoering	Rekenkamercommissie Koggenland
Titel	“Monitoring van het jeugdbeleid in de gemeente Koggenland”
Publicatiedatum	13 april 2017
Hoofdvraag	Is de monitoring van de uitvoering van Jeugdzorg in de gemeente Koggenland adequaat ingericht zodat een uitspraak gedaan kan worden over de deugdelijke besteding van gelden (voldoende doelmatige en doeltreffende wijze van uitvoering)?

- Monitoring op drie niveaus** In het onderzoek van RKC Koggenland staan drie zaken centraal: effectiviteit en doelmatigheid van het jeugdbeleid en monitoring van de jeugdhulp. Wat de monitoring van jeugdhulp betreft, maakt RKC Koggenland onderscheid in monitoring op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Het zicht op operationeel niveau is goed omdat het zorgteam in beeld heeft wat kwaliteit en kosten zijn van individuele hulpverlening en gestelde doelen. Ook het zicht op tactisch niveau wordt als redelijk adequaat gekwalificeerd. De gemeente biedt in haar reguliere P&C-cyclus en meer gerichte informatievoorziening zicht op het behalen van speerpunten en doelstellingen. Ook inzicht in kosten van dienstverlening is beschikbaar, zij het dat geen inzicht wordt gegeven in de verdeling van gemaakte kosten over de verschillende ‘lagen’ van de zorgpiramide: versterken van eigen kracht en sociaal netwerk, algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen en specialistische zorg.
- Knelpunten benoemd** De informatievoorziening op strategisch niveau is nog niet op orde. Belangrijk daarbij is dat de informatie op tactisch en operationeel niveau beperkt kan worden opgeteld naar strategisch niveau. Knelpunten zijn voornamelijk:
- Er is geen overzicht van de daadwerkelijk geleverde kwaliteit van zorg. Cliënttevredenheidsonderzoeken volstaan hiervoor niet, mede vanwege beperkte representativiteit.
  - Ook inzicht in hoeverre maatschappelijke effecten op een kosteneffectieve manier bereikt worden ontbreekt.
  - De eigen kosteneffectiviteit kan bovendien niet vergeleken worden met die van andere gemeenten, benchmarkgegevens ontbreken.
- Aanbevelingen** De door de RKC Koggenland geformuleerde aanbevelingen richten zich op het bevorderen van sturingsinformatie, met name door meer gebruik te maken van specifieke monitoringsinformatie en bepaling van indicatoren voor meting van kwaliteit. Vervolgens wordt aanbevolen om deze nieuw te genereren sturingsinformatie ook daadwerkelijk te benutten in evaluatiegesprekken met zorgaanbieders. Om de raad meer ‘in positie’ te brengen, wordt aangeraden om nog te abstracte doelen als, bijvoorbeeld, “excellente dienstverlening” nader uit te werken en te voorzien van meetbare indicatoren. Tot slot beveelt de RKC aan om de doelen op strategisch, tactisch en operationeel niveau beter te koppelen, bijvoorbeeld door middel van het construeren van een duidelijke doelenboom.

Bijlage I: beschouwde rekenkameronderzoeken

- Rekenkamer Den Haag, *Over de drempel: toegang tot de Wmo*, februari 2017.
- Rekenkamer Utrecht, *Werken aan Vermogen*, februari 2017.
- Rekenkamer Utrecht, *Hulp bij maatwerk Wmo 2015*, september 2016.
- Rekenkamer Utrecht, *Meten is weten, informatievoorziening sociaal domein*, januari 2017.
- Gemeentelijke Rekenkamer Nijmegen (GRN), *Sturen op zorg*, februari 2017.
- RKC Eindhoven, *Evaluatie WIJ Eindhoven, wat WIJzer?*, november 2016.
- RKC Haarlemmermeer, *Nulmeting sociaal domein*, september 2016.
- RKC Schiedam-Vlaardingen, *Evaluatie Participatiewet, 'Aan de slag!'*, 2016.
- Rekenkamer Lansingerland, *In de groei*, februari 2017.
- Rekenkamer Tilburg, *Zorgen om resultaat*, mei 2017.
- RKC Stichtse Vecht, *Sociaal domein Stichtse Vecht na de transitie*, juni 2016.
- Rekenkamer Amersfoort, *Doelstellingen, kansen en risico's in het sociaal domein*, augustus 2016.
- RKC Veenendaal, *Werk aan de winkel met het re-integratiebeleid*, juli 2016.
- RKC Zundert, *Van goed naar beter, onderzoek naar ervaringen van zorgbehoevenden*, juni 2016.
- RKC's Elburg, Nunspeet, Oldenbroek en Putten, *Eigen sociale kracht in het nieuwe beleid*, september 2016.

***